

Strasbourg, 30 March 2011

Public
GVT/COM/I(2009)001
/Latvian language version/

**ADVISORY COMMITTEE ON THE FRAMEWORK CONVENTION FOR
THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES**

**COMMENTS OF THE GOVERNMENT OF LATVIA
ON THE FIRST OPINION OF THE ADVISORY COMMITTEE ON THE
IMPLEMENTATION OF THE FRAMEWORK CONVENTION FOR THE
PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES
BY LATVIA**

(received on 18 May 2009)

LATVIJAS KOMENTĀRI PAR VISPĀRĒJĀS KONVENCIJAS PAR NACIONĀLO MINORITĀŠU AIZSARDZĪBU KONSULTĀTĪVĀS KOMITEJAS VIEDOKLI

Ievads

2008. gada 9. oktobrī Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību (turpmāk – Konvencijas) Konsultatīvā komiteja pieņēma viedokli par Konvencijas īstenošanu Latvijā. Latvijai šis viedoklis iesniegts ar 2008. gada 28. novembra Cilvēktiesību un juridisko jautājumu ģenerāldirektora vēstuli. Latvija savu sākotnējo ziņojumu par Konvencijas izpildi iesniedza 2006. gada 11. oktobrī.

Latvija novērtē Konsultatīvās komitejas paveikto Konvencijas īstenošanas uzraudzībā un apliecinā gatavību turpināt Konvencijā noteikto saistību izpildi, uzturot pastāvīgu dialogu ar Konsultatīvo komiteju. Latvija pateicas Konsultatīvajai komitejai par izteikto atzinību saistībā ar Latvijas sasniegto progresu dažādās ar sabiedrības integrāciju saistītās jomās un apņemas atbilstoši izvērtēt arī Konsultatīvās komitejas sniegtās rekomendācijas un ieteikumus.

Vienlaicīgi Latvija uzskata, ka, izvērtējot Konvencijas īstenošanu no Latvijas vēsturisko apstākļu viedokļa, ir jāievēro samērīgums starp personu, kas pieder pie nacionālajām minoritātēm un nav Latvijas Republikas pilsoņi, tiesību nodrošināšanu un Latvijas kā neatkarīgas un suverēnas valsts pamatprincipu ievērošanu.

Latvijas komentāru kopsavilkums

Ratificējot Konvenciju, Latvija izmantojusi savas tiesības noteikt „nacionālās minoritātes” definīciju un Konvencijas piemērošanas sfēru, kura ir daudz plašāka nekā daudzām citām Konvencijas dalībvalstīm. Šajā sakarā jāatzīmē, ka tiesības pildīt valsts dienestu vai ieņemt amatus, kas saistīti ar valsts drošību, kā arī vēlēšanu tiesības ir vēsturiski un tiesiski saistītas ar pilsonības institūtu, piederību valstij, īpašu valsts un indivīda tiesību un pienākumu kopumu. Līdz ar to šajās jomās nav nepieciešama tālāka Latvijas pilsoņu un nepilsoņu tiesību tuvināšana.

Latvijas integrācijas politikas mērķis ir veicināt naturalizāciju un palielināt Latvijas pilsoņu ar pilnām tiesībām skaitu, nevis nepilsoņu ar daudzām tiesībām skaitu. Pašvaldību vēlēšanu tiesību piešķiršana nepilsoņiem vēl vairāk tuvinātu nepilsoņu statusu pilsoņu statusam, tādējādi mazinot nepilsoņu motivāciju naturalizēties, un tikai papildzinātu šo nenoteikto situāciju un nepilsoņu „īpašo tiesisko statusu”.

Konsultatīvās komitejas nostāja, ka nepilsoņiem būtu jāpiešķir ne tikai tiesības vēlēties pašvaldību līmenī, bet arī tiesības tikt ievēlētiem – turklāt arī nacionālā parlamenta un Eiropas Parlamenta vēlēšanās - ir pretrunā starptautiskajām tiesībām un pašā Konvencijā ietvertajiem kritērijiem. Saskaņā ar starptautisko tiesību principiem, Latvijai ir tiesības noteikt tās politisko un tiesisko iekārtu un šie jautājumi ir Latvijas kā suverēnas valsts kompetencē. Jāpiebilst, ka šāda prakse nav sastopama nevienā valstī.

Latvijas Republikas Satversmes 4.pantā ir noteikts, ka valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda. Līdz ar to latviešu valodai Latvijā ir piešķirts konstitucionāls statuss. Ņemot vērā politiskos un demogrāfiskos procesus reģionā, Latvija ir viena no tām valstīm, kur konsekventa valodas politikas principu ieviešana ir būtiska valodas saglabāšanai. Valsts valodas likums un to īstenojošie normatīvie akti 2000. gadā ir izstrādāti ciešā sadarbībā ar EDSO un EP ekspertiem un atzīti par starptautiskajiem standartiem atbilstošiem. Tieši uz Satversmi un šiem valodas lietojumu regulējošiem normatīvajiem aktiem Latvija ir atsaukusies, pievienojot

ratifikācijas instrumentam deklarācijas par Konvencijas 10. panta otrās daļas un 11. panta trešās daļas piemērošanu. Turklāt, ņemot vērā pašu šo normu redakciju („savu iespēju robežās”, „ņemot vērā savus specifiskos apstākļus”, „teritorijās, kur tradicionāli vai lielā skaitā apdzīvo personas, kuras pieder pie nacionālajām minoritātēm”, „ja šāds lūgums atbilst patiesai nepieciešamībai” u.tml), Latvija ir izmantojusi savas tiesības izskaidrot to piemērošanas apjomu Latvijā, ņemot vērā Latvijas specifiskos apstākļus. Deklarācija nekādā veidā neierobežo Konvencijas mērķi saglabāt nacionālo minoritāšu kultūras un lingvistisko identitāti un to attīstīt. Arī Valsts valodas likums paredz saglabāt, aizsargāt un attīstīt latviešu valodu, vienlaicīgi nodrošinot nacionālo minoritāšu integrāciju Latvijas sabiedrībā un ievērojot minoritāšu tiesības izmantot savu dzimto vai citu valodu. Līdz ar to Latvija uzskata, ka tās pievienotā Deklarācija atbilst Konvencijas mērķim un garam.

Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī no tiesiskās paļāvības un diskriminācijas aizlieguma principu viedokļa, Latvija izsaka neizpratni par Konsultatīvās komitejas ieteikumu „elastīgāk interpretēt valodas prasības”, kas noteiktas atsevišķām profesijām un amatiem, tai skaitā valsts civildienestā, attiecībā uz personām, kas pieder pie nacionālajām minoritātēm. Šo vairāk kā astoņu gadu laikā Latvija ir veikusi plašus valsts valodas apmācības pasākumus. Atbildības piemērošana par spēkā esošo normu pārkāpumiem līdzās valsts valodas apmācībai ir neatņemama efektīvas valsts valodas politikas īstenošanas sastāvdaļa.

Turpmāk tekstā ir iekļauti Latvijas komentāri saistībā ar Konsultatīvās komitejas viedokli par atsevišķu Konvencijas pantu īstenošanu Latvijā.

Konvencijas 3.pants

Konvencijas piemērošanas sfēra

Viedokļa 20.punkts

Latvija izmantojusi savas tiesības noteikt „nacionālās minoritātes” definīciju un Konvencijas piemērošanas sfēru, kura ir daudz plašāka nekā pārējām Konvencijas dalībvalstīm. Tiesības pildīt valsts dienestu vai ieņemt amatus, kas saistīti ar valsts drošību, kā arī vēlēšanu tiesības ir vēsturiski un tiesiski saistītas ar pilsonības institūtu, piederību valstij, īpašu valsts un indivīda tiesību un pienākumu kopumu. Līdz ar to lielākajā daļā valstu – tāpat kā Latvijā – šīs tiesības ir piešķirtas tikai valsts pilsoņiem. No starptautiskajiem cilvēktiesību dokumentiem (piemēram, ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 25. pants) izriet, ka atkarībā no personas pilsonības statusa valsts ir tiesīga brīvi noteikt politisko tiesību apjomu un uz tām nav attiecināms diskriminācijas aizlieguma princips uz pilsonības pamata.

Latvijas valsts ir radījusi visus priekšnoteikumus, lai personas, kurām tika noteikts nepilsoņa statuss, varētu iegūt Latvijas pilsonību. Valsts mērķis, kas izriet arī no starptautiskajām tiesībām, ir samazināt nepilsoņu skaitu. Nepilsoņa statuss tika veidots kā īpašs pagaidu statuss un nav Latvijas pilsonības paveids. Ņemot vērā Latvijas kā starptautisko tiesību subjekta kontinuitāti, pēc Latvijas neatkarības atgūšanas Latvijas pilsoņu kopums tika atjaunots tāds, kāds tas bija noteikts ar 1919. gada „Likumu par pavalstniecību”. Tādējādi Latvija nevis no jauna piešķir pilsonību personām, kurām tā jau bija pirms Latvijas okupācijas, bet gan atjaunoja šo personu tiesības *de facto*. Līdz ar to bijušajiem PSRS pilsoņiem, kas Latvijā bija ieceļojuši pēc 1940. gada, nebija un nevarēja arī tikt piešķirta Latvijas Republikas pilsonība. Šādu pilsonības kontinuitātes principu, kas izriet no valsts kontinuitātes, ir atbalstījusi arī

EP Parlamentārā Asambleja savā viedoklī par Latvijas iestāšanos EP un Venēcijas komisija savā ziņojumā „Par valsts pēctecības ietekmi uz pilsonību”¹.

Tādējādi, izvēloties šo politiku, valsts mērķis nav pilsoņa un nepilsoņa statusa saplūšana, tos maksimāli pielīdzinot savās tiesībās, bet gan personu motivēšana iegūt pilsoņa statusu, kas tiem dotu pilnvērtīgu tiesisku saikni ar valsti un plašāku tiesību un pienākumu kopumu.

Viedokļa 25.punkts

Konsultatīvā komiteja norāda uz nepieciešamību aizsargāt Latgales novadu un tā iedzīvotājus, kā arī izsaka priekšlikumu veikt pārrunas, lai noskaidrotu, vai latgalieši atbilst Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību kritērijiem un ir aizsargājami minētās konvencijas ietvaros. Šajā sakarā Latvija vēlas vērst uzmanību, ka Valsts valodas likuma 3.panta 4.daļa nosaka, ka valsts nodrošina latgaliešu rakstu valodas kā vēsturiska latviešu valodas paveida saglabāšanu, aizsardzību un attīstību. Ņemot vērā, ka latgaliešu valoda ir vēsturiskais latviešu valodas paveids, kura aizsardzība ir īpaši atrunāta likumā, latgalieši nevar tikt uzskatīti par nacionālo minoritāti Konvencijas izpratnē.

Etnisko datu apkopošana

Viedokļa 29.-31. punkts

Saskaņā ar Latvijas iedzīvotāju reģistra likuma 3.pantu Iedzīvotāju reģistra galvenais uzdevums ir nodrošināt, Latvijas pilsoņu, Latvijas nepilsoņu, kā arī Latvijā uzturēšanās atļauju, reģistrācijas apliecību vai pastāvīgās uzturēšanās apliecību saņēmušo personu uzskaiti, likumā noteiktajā kārtībā Iedzīvotāju reģistrā iekļaujot un aktualizējot ziņas par šīm personām.

2009. gada 10. martā Ministru kabinets pieņēmis Ministru kabineta noteikumus Nr. 225 “Noteikumi par Iedzīvotāju reģistra pirmsuzskaites veidlapas paraugu un tās aizpildīšanas kārtību”. Minētie noteikumi paredz pirmsuzskaites veidlapas aizpildīšanas kārtību, tai skaitā minēto noteikumu 14.punkts paredz, aizpildot veidlapas aili “tautība” ievērot, ka:

- a) gadījumā, ja personas tautība ierakstīta kādā dokumentā, personas tautību veidlapā ieraksta atbilstoši dokumentā noteiktajam;
- b) gadījumā, ja personas tautība nav noteikta, tad tautību veidlapā ieraksta saskaņā ar personas izvēli atbilstoši tiešo augšupējo radnieku tautībai divu paaudžu robežās;
- c) gadījumā, ja persona nav izvēlējusies tautību, veidlapā ieraksta “neizvēlēta”;
- d) adopcijas gadījumā bērna tautību var mainīt atbilstoši adoptētāja un viņa augšupējo radnieku tautībai vienas paaudzes robežā;
- e) tautību veidlapā ieraksta atbilstoši Tautību klasifikatorā noteiktajam.

Tādējādi personai ir tiesības izvēlēties, vai norādīt tautību Iedzīvotāju reģistrā un tādā veidā identificēt sevi ar kādu etnisko grupu, vai arī nenorādīt šādus datus.

¹ Venēcijas komisijas ziņojums „Par valsts pēctecības ietekmi uz pilsonību”(pieņemts, Venēcijas komisijas 28. sesijā, 1996. gada 13-14.septembrī): „67. [...]Šīs trīs valstis [Latvija, Lietuva, Igaunija] ir izņēmuma gadījums, jo tās identificē sevi ar trīs Baltijas valstīm, kas pastāvēja pirms Padomju Savienības aneksijas 1940. gadā, ko ir atzinusi starptautiskā sabiedrība. Pēc sava valstiskuma atjaunošanas, Baltijas valstis lielākoties balstīja savu pilsonības likumdošanu uz likumdošanu, kas bija spēkā katrā no šīm valstīm pirms 1940. gada. [...]” „100. Prakse, ko piemēroja šīs divas valstis [Latvija un Igaunija], ir izskaidrojama ar nepieciešamību saglabāt savu nacionālo identitāti pēc 50 gadu ārvalsts okupācijas un tai sekojošas masīvas PSRS pilsoņu imigrācijas. Jāatzīmē, ka šīs valstis atguva savu tiesisko un politisko identitāti, kas tikusi apspiesta aneksijas laikā.”

Ziņu iekļaušana par personu Iedzīvotāju reģistrā nav noteicošais apstāklis tam, vai persona pieder vai nepieder pie nacionālās minoritātes. Lai gan Iedzīvotāju reģistrā nevar ievadīt jebkādu personas tautību (izņemot tautību klasifikatora norādītās un “neizvēlēta” vai “nezināma”), persona savu tiesību īstenošanai tautību var apliecināt, piemēram, ar ceļošanas dokumentu, kurā norādīta tautība.

Ievērojot iepriekš minēto, Iedzīvotāju reģistra likuma 10.pants 1.daļas 9.punktā noteiktais, ka reģistrā par personu iekļaujamas ziņas par tautību, nav pretrunā Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību 3.pantam.

Turklāt, ja Iedzīvotāju reģistrā netiktu norādīta personas tautība, nebūtu arī iespējams apkopot datus par sabiedrības etnisko sastāvu, kā arī veikt citus pētījumus, ņemot vērā iedzīvotāju sadalījumu pēc etniskā sastāva (piemēram, Kosultatīvās komitejas viedokļa 27., 37., 42. punktā minētos).

Konvencijas 4.pants

Aizsardzība no diskriminācijas

Viedokļa 33.punkts

2007. gadā tika strādāts pie tiesību aktu izstrādes un pilnveides un ir pieņemti sekojoši likumu grozījumi saistībā ar pretdiskriminācijas politiku un direktīvas 2000/43/EC ieviešanu Latvijas normatīvo aktu sistēmā:

- 2007. gada 21. jūnijā pieņemts likums “Grozījumi Krimināllikumā” (spēkā no 19.07.2007.), ar kuriem noteikta kriminālatbildība par diskrimināciju rasu vai etniskās piederības dēļ, vai par cita tiesību aktos noteiktā diskriminācijas aizlieguma pārkāpšanu, ja tā izdarīta atkārtoti gada laikā (soda ar naudas sodu līdz trīsdesmit minimālajām mēnešalgām), kā arī lielāks sods (brīvības atņemšana uz laiku līdz diviem gadiem vai piespiedu darbs vai naudas sods līdz piecdesmit minimālajām mēnešalgām) noteikts par tādu pašu darbību, ja ar to radīts būtisks kaitējums vai ja tā saistīta ar vardarbību, krāpšanu vai draudiem, vai ja to izdarījusi personu grupa vai valsts amatpersona, vai uzņēmuma (uzņēmējsabiedrības) vai organizācijas atbildīgs darbinieks, vai ja tā izdarīta, izmantojot automatizētu datu apstrādes sistēmu.

- 2007. gada 17. maijā pieņemts likums “Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā” (spēkā no 21.06.2007.), kas nosaka atbildību par normatīvajos aktos noteiktā diskriminācijas aizlieguma pārkāpšanu (naudas sods no 100 līdz 500 Ls). Ja šāds tiesībpārkāpums izdarīts atkārtoti gada laikā vai, ja ar to radīts būtisks kaitējums vai, ja tas saistīts ar vardarbību, krāpšanu vai draudiem, vai ja to izdarījusi personu grupa vai valsts amatpersona, vai uzņēmuma (uzņēmējsabiedrības) vai organizācijas atbildīgs darbinieks, vai ja tas izdarīts, izmantojot automatizētu datu apstrādes sistēmu atbildība paredzēta Krimināllikuma 149.1 pantā „Diskriminācijas aizlieguma pārkāpšana”;

- 2008.gada 19.jūnijā pieņemts likums „Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā”, ar kuru Patērētāju tiesību aizsardzības likums tika papildināts ar 3.¹ pantu. Saskaņā ar minētā panta pirmo daļu „Piedāvājot precī vai pakalpojumu, pārdodot precī vai sniedzot pakalpojumu, aizliegta atšķirīga attieksme patērētāja dzimuma, rases vai etniskās piederības dēļ.”

Likuma „Par sociālo drošību” 2.¹ panta pirmā daļa nosaka, ka, nodrošinot sociālos pakalpojumus, atšķirīga attieksme ir aizliegta.

Minētie divi regulējumi tika pieņemti ar mērķi nodrošināt diskriminācijas aizliegumu saistībā ar pieeju precēm un pakalpojumiem.

Viedokļa 36.punkts

Konsultatīvā komiteja nepamatoti norāda uz iespējamo diskriminācijas aizlieguma principa pārkāpumu darba tiesiskās attiecībās nepietiekamas latviešu valodas prasmes dēļ. Latvijas Republikas Satversmes 4.pantā ir noteikts, ka valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda. Atbilstoši Valsts valodas likuma 2.panta 1. un 2.daļai tiek noteikta valsts valodas lietošana un aizsardzība valsts un pašvaldību iestādēs, tiesās un tiesu sistēmai piederīgās iestādēs, kā arī citās iestādēs, organizācijās un uzņēmumos (uzņēmēj sabiedrībās), izglītības sfērā un citās sfērās, savukārt, valodas lietošana privātās iestādēs, organizācijās, uzņēmumos (uzņēmēj sabiedrībās) un attiecībā uz pašnodarbinātajām personām tiek regulēta tad, ja to darbība skar likumīgas sabiedriskās intereses (sabiedrisko drošību, veselību, tikumību, veselības aizsardzību, patērētāju tiesību un darba tiesību aizsardzību, drošību darba vietā, sabiedriski administratīvo uzraudzību), un tādā apjomā, lai nepieciešamais ierobežojums, kas noteikts likumīgās sabiedriskajās interesēs, būtu smērīgs ar privāto iestāžu, organizāciju, uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) tiesībām un interesēm. Saskaņā ar Valsts valodas likuma 6.pantu darbiniekiem un amatpersonām jāprot un jālieto valsts valoda tādā apjomā, kāds nepieciešams viņu profesionālo un amata pienākumu veikšanai. Valsts valodas zināšanu apjomu, kāds nepieciešams darbiniekiem un amatpersonām, kā arī valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību, nosaka Ministru kabinets. Tādējādi, normatīvie akti nosaka to valsts valodas zināšanu apjomu, kas nepieciešams, lai persona būtu spējīga pilnvērtīgi pildīt amata pienākumus.

Viedokļa 37.punkts

Līdzīgs pētījums pēc Tiesībsarga pasūtījuma tika veikts arī 2008. gadā. Kopumā var secināt, ka ar diskrimināciju vairāk bija saskārušies minoritāšu pārstāvji (bet ne krievu tautības pārstāvji) – 41,4%. Krievi un latvieši saskārās ar diskrimināciju vienādā apmērā (25,8% un 25,9% attiecīgi).

Latvija nevar piekrist Konsultatīvās komitejas viedoklim, ka bezdarbnieku vidū nacionālo minoritāšu pārstāvju ir proporcionāli vairāk. Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras datiem uz 2008. gada 31. decembri, 52,7% no kopējā bezdarbnieku skaita ir latvieši, bet 31,3% - krievi, 3,6% - baltkrievi, 2,5% - ukraiņi, 2% - poļi. Turklāt 52,6% no bezdarbniekiem izglītību ir ieguvuši latviešu valodā, 15,6% - valsts valodas zināšanas atbilst vidējai pakāpei, bet 6% - augstākai valsts valodas pakāpei. Savukārt, būtiskākās nodarbinātības problēmas Latgales reģionā ir nevis tās iedzīvotāju etniskā piederība, bet gan nevienmērīga valsts reģionālā attīstība, nepietiekami attīstīta mazā un vidējā uzņēmējdarbība, kā rezultātā netiek veidots pietiekams jaunu darba vietu skaits, zems iedzīvotāju vidējo ienākumu līmenis, zema iedzīvotāju mobilitāte uz pilsētu vai teritorijām, kur ir augsts bezdarba līmenis, nesakārtota ceļu infrastruktūra, kas kavē iedzīvotāju darbiekārtošanos, un citi iemesli, kas saistīti ar šī reģiona attīstības īpatnībām.

Viedokļa 39.punkts

Latvijas Republikas Satversmes 4.pantā ir noteikts, ka valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda. Līdz ar to latviešu valodai Latvijā ir piešķirts konstitucionāls statuss.

Latviešu valoda ir vienīgā oficiālā valsts valoda un Latvija ir vienīgā valsts pasaulē, kur latviešu valoda var attīstīties un pildīt savas funkcijas. Ņemot vērā politiskos un demogrāfiskos procesus reģionā, Latvija ir viena no tām valstīm, kur konsekventa valodas politikas principu ieviešana ir būtiska valodas saglabāšanai. 2008. gada aptaujas dati liecina, ka pēdējā gada laikā valsts valodas lietošana ir

nostabilizējusies formālajā vidē, t.i., tur, tur, kur tās lietošanu nosaka likums, taču, ja valodas lietošana ir atstāta indivīda ziņā, mazākumtautību piederīgie priekšroku dod dzimtajai valodai. Līdz ar to latviešu valoda vēl joprojām atrodas spēcīgas konkurences apstākļos un pēdējo gadu laikā visu Latvijas etnisko grupu skatījumā pieaugusi arī krievu valodas zināšanu un lietošanas nozīme. Līdz ar to valsts sektorā, kā arī, ja privātie uzņēmumi vai organizācijas veic kādas publiskas funkcijas vai to darbība skar patērētāju intereses, šobrīd nav iespējama vēl elastīgāka esošo tiesību normu valodas lietošanas jomā piemērošana.

Viedokļa 41.punkts

Valsts programmas „Čigāni (romi) Latvijā” 2007.-2009. gadam (turpmāk – Romu programma) virsmērķis ir veicināt čigānu (romu) kopienas iekļaušanu Latvijas sabiedrībā, nodrošinot diskriminācijas apkarošanu un vienādu iespēju efektīvu īstenošanu čigānu (romu) kopienai izglītības, nodarbinātības un cilvēktiesību jomās saskaņā ar kopienas īpašiem nosacījumiem, atbilstoši Konvencijas 2.daļas 4.panta 2.punkta prasībām un komentāriem. Romu programmai paredzētais finansējums 2007. gadā bija LVL 53755,00, bet 2008. gadā – LVL 45543,00. .

Informējam, ka papildus Konsultatīvās komitejas viedoklī minētajiem pasākumiem izglītības jomā, Romu programmas ietvaros tika īstenoti un no valsts budžeta finansēti arī šādi pasākumi nodarbinātības un cilvēktiesību jomā:

Īstenotie pasākumi nodarbinātības jomā Romu programmas ietvaros

Vairākas čigānu (romu) biedrības un starptautiskās nevalstiskās organizācijas (turpmāk - NVO) īstenoja projektus Romu programmas ietvaros, kas veicināja čigānu (romu) kopienas nodarbinātību:

- 2007.gadā tika atbalstīts autovadītāju kurss čigānu (romu) integrācijas veicināšanai darba tirgū (īstenoja biedrība „Jelgavas nacionālo kultūras biedrību asociācija”), kā arī tika organizēti Latviešu valodas kursi čigāniem (romiem) Daugavpilī (īstenoja biedrība „Latvijas Romu apvienība „Nēvo Drom”) un „B” kategorijas autovadītāju apmācība (īstenoja Kurzemes reģiona romu apvienība „Mēnessgaismā”).

- 2008.gadā tika atbalstīts informatīvais seminārs „Bērnu izglītības nepieciešamība, nodarbinātības un sociālās palīdzības jautājumi” Daugavpils pilsētas un rajona čigāniem (romiem) (īstenoja Čigānu kultūras attīstības biedrība „Me Roma”).

Īstenotie pasākumi cilvēktiesību jomā Romu programmas ietvaros

Vairākas čigānu (romu) NVO un starptautiskās NVO īstenoja projektus Romu programmas ietvaros, kas veicināja iecietību un negatīvu stereotipu un aizspriedumu mazināšanu Latvijas sabiedrībā par čigānu (romu) kopienu:

- 2007.gadā tika atbalstīta interneta portāla www.romi.lv izveide (īstenoja Čigānu kultūras attīstības centrs).

- 2007.gadā finansiāli tika atbalstīta kultūras pasākuma „Romu rudens svētki „Šarad”) rīkošana (īstenoja Latvijas romu apvienība „Nēvo Drom”), informatīvā semināra „Romu kopienas vieta un loma Latvijas sabiedrībā” rīkošana Jelgavā (īstenoja Latvijas romu apvienība „Nēvo Drom”) un starptautiskās romu dienas organizēšana (īstenoja Jelgavas nacionālo kultūras biedrību asociācija).

- 2008.gadā finansiālo atbalstu saņēma Latvijas romu apvienības „Nēvo Drom” projekts sabiedrības informēšanas veicināšanai par Latvijas romu kopienu, kā arī biedrības „Skola visiem” projekts - radošās darbnīcas „Mēs un čigāni (romi)” nodarbībām Sabiles vidusskolā.

Romu programmas ietvaros vairākas čigānu (romu) biedrības un starpetniskās NVO īstenoja projektus, kas sekmēja Latvijas čigānu (romu) kopienas kultūras attīstību un etniskās identitātes saglabāšanu, kā arī veica aktivitātes Latvijas čigānu (romu) NVO līdzdalībai pilsoniskajā sabiedrībā:

- 2007.gadā finansiāli tika atbalstīta romu tautības jauniešu ansambļa izveide (īstenoja „Bērnu un jauniešu mūzikas klubs”), romu tautas dziesmu ierakstīšana Dzintara Čičas un čigānu mūziķu izpildījumā (īstenoja Sporta, kultūras un sabiedrības integrācijas centrs „Visbija”), mazākumtautību folkloras ansambļu festivāla rīkošana (īstenoja Madonas čigānu kultūras biedrība „Brīvais vējš”) un Sabiles čigānu (romu) atceres dienas par čigānu glābēju Mārtiņu Bērziņu rīkošana (īstenoja Kurzemes reģiona romu apvienība „Mēnessgaismā”).

- 2008.gada finansiāli atbalstītie projekti: „Latgales čigānu kultūras attīstība” (īstenoja Čigānu kultūras attīstības biedrība „Me Roma”), „Romu tradīciju kopšana un popularizēšana” (īstenoja Jēkabpils romu biedrība "Šatra"), „Romu etniskās identitātes saglabāšanas veicināšana” (īstenoja Krāslavas romu biedrība), „Sabiles romu kopienas kultūras attīstība un romu jauniešu iekļaušanās sabiedrībā” (īstenoja „Sabiles novada nacionālais kultūras centrs”).

2008.gadā īstenoto projektu darbības rezultāti: rīkots informatīvais seminārs „Bērnu izglītības nepieciešamība, nodarbinātības un sociālās palīdzības jautājumi” Daugavpils pilsētas un rajona čigāniem (romiem), rīkoti Ziemassvētki Daugavpils pilsētas un rajona čigānu kopienai un viesiem, organizēta un rīkota čigānu (romu) vasaras nometne ”Puda rača” čigānu (romu) kopienas jauniešiem, rīkots kultūras pasākums „Čigānu ugunskurs” ar citu etnisko grupu pārstāvju dalību Krāslavā, rīkota apaļā galda diskusija „Romu tautības iedzīvotāju vieta un loma mūsdienu sabiedrībā” Jēkabpilī.

Viedokļa 42.punkts

2008.gadā ar ĪUMSILS finansiālo atbalstu nodibinājums „Baltijas Sociālo Zinātņu institūts” veica pētījumu "Valsts programmas "Čigāni (romi) Latvijā" ietekme uz Latvijas čigānu (romu) kopienu”, kura mērķis bija sniegt Romu programmas novērtējumu, noskaidrojot, cik lielā mērā tās izstrāde un īstenošana ietekmēja Latvijas čigānu (romu) kopienas integrāciju sabiedrībā, t.sk., sociālajā sfērā.

2007.gadā ar ĪUMSILS finansiālo atbalstu Latvijas Universitātes aģentūra „LU Filozofijas un socioloģijas institūts” veica pētījumu „Zinātniskais pētījums un grāmatas sagatavošana par tēmu „Mazākumtautības Latvijā: vēsture un tagadne””, kura mērķis bija sagatavot rokasgrāmatu valsts un pašvaldību darbiniekiem, NVO aktīvistiem, mazākumtautību pārstāvjiem, pedagogiem un plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem par Latvijā dzīvojošām mazākumtautībām.

Viedokļa 43.punkts

2007. un 2008.gadā turpinājās Eiropas Savienības līdzekļu apgūšana un kopš 2006. gada tika īstenoti divi LED projekti (LED II un LED III) “Latvija-vienlīdzība dažādībā” (LED jeb Latvia-equality in diversity).

LED II projekta īstenošanai tika dibināts partnerorganizāciju tīkls, kuru sastāvā bija vairākas augstskolas un NVO: Baltijas starptautiskā akadēmija, Tiesībsarga birojs, Biedrība Dialogi.lv, biedrība „Mazākumtautību programma „Zelta Kamoliņš””, Latvijas Bībeles biedrība un biedrība Arābu kultūras centrs. Vairāki asociētie partneri tika iesaistīti apakšprojektu īstenošanā - Latvijas Universitāte, Rīgas Stradiņa universitāte, kā arī Rēzeknes augstskola.

Projekts sastāvēja no septiņiem apakšprojektiem, kuru mērķis bija apmācīt, iesaistīt un informēt tās riska grupas, pret kurām izpaužas diskriminācija un neiecietība, ka arī tās grupas, kas veido informāciju par kultūru dažādību, sniedz konsultācijas par tiesisko statusu, tiesībām darba tirgū un izglītības jomā.

LED II ietvaros tika īstenoti septiņi apakšprojekti:

- jaunas stratēģijas datu vākšanai par diskriminācijas gadījumiem (īstenoja Latvijas Cilvēktiesību centrs);
- akcija „Mēs esam romi – plašas mazināšana starp Latvijas sabiedrību un Latvijas romiem” (īstenoja biedrība „Mazākumtautību programma „Zelta Kamoliņš”);
- semināru cikls „Vizuālās minoritātes Latvija – arabofobija un musulmanofobija” (īstenoja Arābu kultūras centrs);
- reģionālā konference „Reliģiskā dažādība Latgalē – no spriedzes uz dialogu” (īstenoja Latvijas Bībeles biedrība);
- semināri medijiem un arodbiedrībām „Mazinot diskrimināciju pret seksuālajām minoritātēm” (īstenoja biedrība „LGBT un viņu draugu apvienības „Mozaīka”);
- informēšanas kampaņa jauniešiem par rasismu „Aizkrāso rasismu ar dažādām krāsām!” (īstenoja Baltijas Starptautiskā akadēmija);
- vasaras skola žurnālistikas studentiem un žurnālistiem „Izplatot dažādību” (īstenoja biedrība „Dialogi.lv”).

2008.gadā projektu „LED III” atbalstīja Eiropas Kopienas nodarbinātības un sociālās solidaritātes programma – „PROGRESS 2007-2013”. Projekts sastāvēja no septiņiem apakšprojektiem, kuru mērķis ir palielināt pretdiskriminācijas politikas mērķa grupas spektru un izveidot nepieciešamos priekšnosacījumus, lai dažādos līmeņos tiktu panākta plaša iesaistīšanās dažādības un tolerances jautājumu veicināšanā. „LED III” projekta ietvaros tika īstenotas šādas aktivitātes:

- ĪUMSILS īstenoja virkni pasākumu jauniešiem, kuru mērķis bija panākt labāku izpratni un jauniešu iesaistīšanos dažādības un tolerances jautājumu veicināšanā Latvijas sabiedrībā. Viena no aktivitātēm bija eseju konkursa jauniešiem „Latvija – vienlīdzība dažādībā” organizēšana. Konkursa pirmajā kārtā jauniešiem bija jāiesniedz esejas par tēmu „Latvija – vienlīdzība dažādībā”. Piecdesmit labāko eseju autori tika aicināti uz otro konkursa kārtu, kurā jaunieši demonstrēja savas zināšanas par dažādu kultūru, dažādības un pretdiskriminācijas jautājumiem. Četri jaunieši, konkursa uzvarētāji, balvā saņēma trīs dienu braucienu uz Beļģiju un Nīderlandi.
- Latvijas Cilvēktiesību centrs īstenoja informatīvo kampaņu plašsaziņas līdzekļiem “Mediju dažādība un jauna datu vākšanas stratēģija”.
- Biedrība „Kultūra. Iecietība. Draudzība.” īstenoja Baltijas valstu jauniešu informēšanas aktivitātes par dažādību un vienlīdzību.
- Latvijas Bībeles biedrība organizēja apmācības skolotājiem „Satiec, ko tu esi iemācījies!: Reliģiskās dažādības mācīšana”.
- Biedrība „Dialogi.lv” īstenoja projektu “KiberLatvija – no naida brīva zona” un veica naida kurinošu runu monitoringu un ekspertīzi internetā.
- Izglītības iniciatīvas centrs īstenoja projektu: „Dalies savās zināšanās ar čigānbērnu”.

Arī viena no Tiesībsarga funkcijām ir „sekmēt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām, par šo tiesību aizsardzības mehānismiem un par tiesībsarga darbu”. Pildot šo funkciju, Tiesībsargs pastāvīgi aktualizē problemātiskos jautājumus

cilvēktiesību jomā. 2008.gadā tika sagatavots pētījums „Čigānu saskarsme ar policiju”. Ņemot vērā pētījumā norādītās aktualitātes, Tiesībsarga biroja pārstāvji organizē seminārus un lasa lekcijas policijas darbiniekiem gan Rīgā, gan Latvijas reģionos.

Latvijas Tiesnešu mācību centrs ik gadu izstrādā tiesnešu un tiesas darbinieku mācību programmu, katrai mērķauditorijas grupai nosakot konkrētu mācību saturu. Ikvienai no minētajām mērķauditorijām katru gadu tiek nodrošināta apmācība Eiropas Savienības tiesībās, cilvēktiesībās un starptautiskajās tiesībās, šo mācību ietvaros tiek skarti dažādi problēmjautājumi, tai skaitā arī diskriminācijas aizlieguma problemātika. Vienlaikus jāņem vērā, ka lekciju saturs lielā mērā atkarīgs no attiecīgajā tiesību jomā un laika posmā esošajām aktualitātēm (piemēram, pieņemtajiem Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem).

Viedokļa 44.punkts

Ar diskriminācijas aizliegumu saistītajos jautājumos tiesu prakse atrodas tikai veidošanas stadijā. Lielāks lietu skaits ļaus vērtēt tiesu prakses kvalitāti un judikatūras veidošanos. Jāatzīmē, ka ar diskriminācijas aizliegumu saistītas lietas var tikt skatītas gan civilprocesuālajā, gan arī kriminālprocesuālajā un administratīva procesa kārtībā. Ņemot vērā Tiesībsarga likuma 13.panta 10.punktā noteiktās tiesības, savas kompetences ietvaros Tiesībsargs izmanto iespējas vērsties tiesā civilprocesuālajā kārtībā par iespējamiem diskriminācijas aizlieguma pārkāpumiem.

Ņemot vērā to, ka iesniegumu skaits Tiesībsarga birojā pieaug, var izdarīt secinājumu par sabiedrības uzticību.

Vispārējās konvencijas nodrošinātās aizsardzības piemērošana nepilsoņiem, kas sevi identificē ar nacionālo minoritāti

Viedokļa 46.- 50. punkts

Latvija uzsver, ka Konsultatīvās komitejas nostāja, ka nepilsoņiem būtu jāpiešķir ne tikai tiesības vēlēties pašvaldību līmenī, bet arī tiesības tikt ievēlētiem – turklāt arī nacionālā parlamenta un Eiropas Parlamenta vēlēšanās - ir pretrunā starptautiskajām tiesībām un pašā Konvencijā ietvertajiem kritērijiem. Saskaņā ar starptautisko tiesību principiem, Latvijai ir tiesības noteikt tās politisko un tiesisko iekārtu un šie jautājumi ir Latvijas kā suverēnas valsts kompetencē. Šāda prakse nav sastopama nevienā valstī.

Pastāvošie ierobežojumi attiecībā uz tiesībām pildīt valsts dienestu vai ieņemt amatus, kas saistīti ar valsts drošību, ir saskaņā gan ar starptautiski tiesisko regulējumu šajā jomā, gan arī ar citu valstu praksi. Tiesībsargs savā 2008. gada septembra atzinumā par atšķirībām starp Latvijas pilsoņu un nepilsoņu tiesībām ir secinājis, ka visi piemērojamie ierobežojumi nepilsoņiem ieņemt amatus valsts dienesta struktūrās ir pamatoti, samērīgi un nepieciešami, pamatojoties uz abpusēju tiesību, pienākumu un atbildības saikni ar valsti. Ņemot vērā starptautisko organizāciju ieteikumus, valdība regulāri pārskata šos ierobežojumus. Piemēram, 2006. gada nogalē Saeima pieņēma grozījumus, kas paredz, ka turpmāk par Valsts ieņēmumu dienesta darbiniekiem varēs strādāt arī nepilsoņi (VID ierēdņi gan varēs būt tikai pilsoņi).

Latvijas nostāja attiecībā uz aktīvo vēlēšanu tiesību pašvaldībās piešķiršanu nepilsoņiem ir nemainīga: vēlēšanu tiesības ir neatņemama pilsonības sastāvdaļa. Latvijas integrācijas politikas mērķis ir veicināt naturalizāciju un palielināt Latvijas pilsoņu ar pilnām tiesībām skaitu, nevis nepilsoņu ar daudzām tiesībām skaitu. Pašvaldību vēlēšanu tiesību piešķiršana nepilsoņiem negatīvi ietekmētu valsts īstenoto integrācijas politiku un mazinātu nepilsoņu vēlmi naturalizēties un tādējādi arī

integrēties. 2008. gada oktobrī publicētajā pētījumā, kurā analizēta sabiedrības integrācija un pilsonības aktuālie aspekti, noskaidrots, ka visbiežākais iemesls, kāpēc nepilsoņi nevēlas iegūt Latvijas pilsonību, ir praktisko ieguvumu trūkums, jo ir pietiekami izdevīgi būt par nepilsoni (tā uzskata 74% nepilsoņu). Tiesībsargs savā 2008. gada septembra viedoklī par atšķirībām starp Latvijas pilsoņu un nepilsoņu tiesībām norāda, ka valsts mērķis, kas izriet arī no starptautiskajām tiesībām, ir samazināt personu bez pilsonības un arī nepilsoņu skaitu. Nepilsoņa statuss tika veidots kā pagaidu statuss un nav Latvijas pilsonības paveids. Tādējādi, izvēloties šo politiku, valsts mērķis nav pilsoņa un nepilsoņa statusa saplūšana, tos maksimāli pielīdzinot savās tiesībās, bet gan personu motivēšana iegūt pilsoņa statusu, kas tiem dotu pilnvērtīgu tiesisku saikni ar valsti un plašāku tiesību un pienākumu loku.

Latvijā nenodala pilsoņus no nepilsoņiem viņu cilvēktiesību īstenošanā. Nepilsoņiem Latvijā ir vairāk tiesību nekā citu valstu pilsoņiem un bezvalstniekiem Eiropas Savienībā. Sociālo garantiju jomā nepilsoņiem ir gandrīz tādas pašas tiesības kā pilsoņiem, un Latvijas valsts viņus aizsargā ārpus robežām. Pilsonības likuma 10.pants paredz iespēju nepilsoņiem iegūt politiskās tiesības naturalizācijas ceļā. Tādējādi, ja persona vēlas iegūt tiesības vēlēties, tai sava izvēle jāizdara par labu pilsonības iegūšanai, tādējādi iegūstot tiesības piedalīties ne tikai pašvaldību, bet arī Saeimas un Eiropas Parlamenta vēlēšanās.

Ievērojot minēto, Latvija uzskata, ka pašvaldību vēlēšanu tiesību nepiešķiršana nepilsoņiem nerada pamatu bažām par iespējamu diskrimināciju, jo gan Latvijas Republikas nacionālie tiesību akti, gan Latvijai saistošās starptautisko tiesību normas paredz pietiekami efektīvu mehānismu, lai personai, kas vēlas iesaistīties politiskajos procesos, būtu iespējas to darīt, iegūstot pilsonību naturalizācijas kārtībā. Pamatojoties uz minēto, Latvija norāda, ka gadījumā, kad persona ir ieguvusi Latvijas Republikas pilsonību, tiek prezumēts, ka tās valsts valodas prasme ir pietiekama, lai sekmīgi varētu izprast sabiedriskos procesus, tostarp, par vēlēšanu procesu sniegto informāciju, un pilsoniski līdzdarboties valsts un pašvaldību darbā.

Valodas prasība naturalizācijai

Viedokļa 51.punkts

Attiecībā par valodas prasmes apjomu pilsonības iegūšanai, Latvija vēlas informēt, ka Pilsonības likums noteic valsts valodas prasmes apjomu Latvijas pilsonības iegūšanai, proti, personai jāsaprot sadzīves un oficiāla rakstura informācija, jāprot brīvi stāstīt, sarunāties un atbildēt uz jautājumiem par sadzīves rakstura tēmām, tekoši lasīt un saprast jebkuras sadzīves rakstura instrukcijas, pamācības un citus sadzīves rakstura tekstus, jāprot uzrakstīt rakstu darbu par komisijas uzdoto sadzīves rakstura tematu. Minētais atbilst Eiropas Padomes noteiktajai valodas prasmes līmeņu sistēmai. Latvijas tiesību aktos paredzētais latviešu valodas prasmes līmenis pilsonības iegūšanai ir B1, līdzīgi kā tas ir Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotajā Karalistē, Čehijas Republikā un Somijas Republikā. Jāatzīmē, ka naturalizācijas nosacījumi, to raksturs un apjoms, tostarp arī pārbaudes pilsonības iegūšanai, ir katras valsts nacionālajos tiesību aktos regulējams jautājums un dažādu Eiropas valstu pilsonības iegūšanu reglamentējošajos tiesību aktos ir noteikti atšķirīgi valodas prasmes līmeņi, sākot no A1 (Francijas Republikā, Grieķijas Republikā, Horvātijas Republikā) līdz B2 (Dānijas Karalistē).

Latvija piekrīt Konsultatīvās komitejas paustajam atzinumam, ka ir svarīgi turpināt sabiedrības integrācijas procesa attīstību, un Latvijas pilsoņu skaita palielināšanās ir viens no sabiedrības integrācijas procesa pozitīvajiem rezultātiem.

Salīdzinot ar 2001.-2004. gadu ir palielinājies to personu skaits, kas nenokārto latviešu valodas prasmes pārbaudi pirmajā pārbaudes reizē. Analizējot šo rādītāju, ir jāņem vērā personu skaits, kas iesniedz naturalizācijas iesniegumus. Piemēram, 2001. gadā tika iesniegti 8672 naturalizācijas iesniegumi un pirmajā reizē latviešu valodas prasmes pārbaudi neokārtoja 17% no pilsonības pretendentiem, savukārt, 2003. gadā tika saņemti 11 268 naturalizācijas iesniegumi un latviešu valodas prasmes pārbaudi pirmajā reizē nenokārtoja 11% no pretendentiem, bet 2004. gadā tika saņemti 21 297 naturalizācijas iesniegumi un pirmajā reizē latviešu valodas prasmes pārbaudi nenokārtoja 3.8% no pilsonības pretendentiem. Savukārt, 2006. gadā tika iesniegti 13 076 naturalizācijas iesniegumi un pirmajā reizē latviešu valodas prasmes pārbaudi nenokārtoja 20.2% no pilsonības pretendentiem, bet 2007. gadā tika saņemti tikai 3308 naturalizācijas iesniegumi un pirmajā reizē latviešu valodas prasmes pārbaudi nenokārtoja 33% no pilsonības pretendentiem. Analizējot šīs tendences, svarīgi norādīt, ka ir palielinājies arī to personu skaits, kuras ir atbrīvotas no pārbaudēm (personas, kas ir ieguvušas pamata, vidējo vai augstāko izglītību latviešu mācībuvalodas izglītības iestādēs, personas ar īpašām vajadzībām, 65 gadu vecumu sasniegušās personas latviešu valodā kārto tikai pārbaudes mutvārdu daļu). 2008. gadā 17% no pilsonības pretendentiem ir atbrīvoti no valodas prasmes pārbaudēm.

Viedokļa 52.punkts

Konsultatīvā komiteja izsaka kritisku viedokli, analizējot praktiskos apstākļus pārbažu kārtošanā, kā arī saistību ar politiķu ietekmi. Latvija vēlas uzsvērt, ka Naturalizācijas pārvaldes praksē nav saņemtas pretendētu sūdzības par pārbažu procesa nodrošinājumu. Pēdējos gados ir veikta virkne šī procesa nodrošinājuma uzlabojumu, piemēram, ieviesta video novērošanas sistēma, tiek veikti pretendentu atbilžu audio ieraksti, pilnveidots pārbažu materiālu sagatavošanas un uzglabāšanas process. Naturalizācijas pārvaldē ir nodrošināts arī tiesisks pārbažu rezultātu apstrīdēšanas mehānisms – izveidota Apelācijas komisija, kas izskata pretendētu apstrīdēšanas iesniegumus par pārbažu rezultātiem. Pretendentam ir tiesības Naturalizācijas pārvaldes lēmumu tālāk apstrīdēt tiesā. Jāatzīmē, ka līdz šim nav bijusi tiesu prakse par Naturalizācijas pārbaudes lēmumiem pārbažu kontekstā.

Viedokļa 53.punkts

Latvija vēlas informēt, ka 2007. gada 21. decembrī tika saņemts Eiropas Valodas testētāju asociācijas (ALTE) auditora ziņojums par latviešu valodas prasmes pārbaudes naturalizācijai atbilstību ALTE valodas prasmes pārbaudes kvalitātes prasību 17 minimuma standartiem ar katra standarta vērtējumu un ieteikumiem. Tieši pārbaudes procesa drošība un loģistika no Eiropas Valodas testētāju asociācijas auditora tika novērtēta kā ļoti laba. Naturalizācijas pārvaldē ir izvērtēts ALTE auditora ziņojums un izstrādāts Rīcības plāns auditora ieteikumu īstenošanai pārbažu procesa pilnveidošanai, kā arī priekšlikumi Naturalizācijas pārvaldes darbības stratēģijas aktualizēšanai, jo atsevišķu ALTE ieteikumu ieviešana prasa papildus valsts budžeta resursus.

Viedokļa 54.punkts

Attiecībā uz Konsultatīvās komitejas norādīto nepieciešamību pievērst uzmanību latviešu valodas kursu nodrošinājumam, jāatzīmē, ka 2006. gadā tika uzsākta Eiropas Savienības Pārejas programmas “Sabiedrības integrācijas veicināšana Latvijā” ieviešana, kuras ietvaros 2007. gadā tika noslēgts 51 līgums par projektu ieviešanu. No tiem 20 projekti tiek īstenoti sabiedrības etniskās integrācijas un pilsonības

iegūšanas jomā. 2007. gadā pabeigts tiešā granta līgums par latviešu valodas apmācību, kura ietvaros 1458 mazākumtautību skolēnu vecāki ir apguvuši 120 stundu latviešu valodas kursu, 168 mazākumtautību skolu skolotāji ir paaugstinājuši savu kvalifikāciju bilingvālās izglītības skolotājuursos, 23 skolotāji ir apguvuši latviešu valodas kā otrās valodas mācīšanas metodikas kursu. Sākot ar 2003. gadu latviešu valodas apguve katru gadu ir nodrošināta arī Latvijas Sabiedrības integrācijas fonda Valsts budžeta programmas Etniskās integrācijas programma "Latviešu valodas apguve pieaugušajiem" ietvaros.

Konvencijas 5.pants

Atbalsts to personu, kas pieder pie nacionālajām minoritātēm, kultūras un identitātes saglabāšanai un attīstīšanai

Viedokļa 61.punkts

Latvija vēlas norādīt, ka valsts finansējuma samazinājums 2008. gadā mazākumtautību NVO bija saistīts ar valsts pārvaldes iestāžu sistēmas reorganizāciju un budžeta līdzekļu samazinājumu valsts iestādēm.

Viedokļa 62.punkts

Latvija vēlas vērst uzmanību, ka Konsultatīvās komitejas viedokļa 62.punktā norādītais finansējums no valsts budžeta neietver Kultūras ministrijas un Valsts kultūrkapitāla fonda finansējumu mazākumtautību kultūras projektiem un aktivitātēm. Laika posmā no 2006.-2008. gadam Mihaila Čehova Rīgas krievu teātris, muzejs "Ebreji Latvijā", Itas Kozakevičas Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociācija u.c. ar mazākumtautību kultūru saistītas institūcijas no valsts budžeta līdzekļiem atbalstītas kopumā par aptuveni LVL 2 009 300, taja skaitā no Valsts kultūrkapitāla fonda par aptuveni LVL 130 000 un no Kultūras ministrijas - LVL 1 879 347. No Kultūras ministrijas valsts budžeta līdzekļiem šiem mērķiem 2006. gadā piešķirti LVL 349 408, bet 2008. gadā LVL 817 844, respektīvi finansējuma summas pieaugums bijis 2.3 reizes.

Mazākumtautību nevalstisko organizāciju valsts finansiālā atbalsta mērķis ir veicināt mazākumtautību etniskās identitātes saglabāšanu un starpetniskā dialoga attīstību. Šiem mērķiem 2007. gadā no valsts budžeta tika izdalīti līdzekļi LVL 152 822,00 apmērā, ko apguva 96 organizācijas, kas pārstāv 17 etniskās grupas, tai skaitā starpetniskās organizācijas. 2008. gadā tika atbalstīti 98 projekti par kopējo summu LVL 91 520,00.

2007.-2008. gada valsts dotāciju konkursā ĪUMSILS ietvaros piedalījās mazākumtautību NVO no šādām etniskām grupām: krievu, baltkrievu, ukraiņu, lietuviešu, igauņu, āfrikāņu, ebreju, poļu, slāvu, rumāņu, armēņu, arābu, azerbaidžāņu, gruzīnu, vācu un arābu. Valsts budžeta dotāciju konkursos piedalījās ne tikai etniskās, bet arī starpetniskās organizācijas un asociācijas, kuras pārstāv vairāku tautību intereses, piemēram, Jelgavas nacionālo kultūras biedrību asociācija, ar kuras starpniecību aktīvi darbojas vietējie mazākumtautību NVO (ebreju, krievu, baltkrievu, ukraiņu u.c.), mazākumtautību NVO „Jaunība. Tradīcijas. Mūžība.” un mazākumtautību NVO "Mazākumtautību programma "Zelta Kamoliņš"", kas īstenoja projektus visām Latvijas mazākumtautībām.

Ir jāatzīmē, ka valsts finansējuma samazinājums 2007. un 2008. gadā mazākumtautību NVO bija saistīts ar valsts pārvaldes iestāžu sistēmas reorganizāciju un budžeta līdzekļu samazinājumu valsts iestādēm.

Lai stiprinātu čigānu (romu) NVO kapacitāti Romu programmas ieviešanai 2006. gadā, no valsts budžeta līdzekļiem konkursa kārtībā tika piešķirts finansējums LVL 30 000,00 apmērā 18 projektiem, ko īstenoja septiņas čigānu (romu) un starpetniskās NVO, kas darbojas čigānu (romu) integrācijas jomā.

2007. gadā finansiāli atbalstītas 9 čigānu (romu) un 4 starpetniskās NVO par summu LVL 18 320,67. Kopējais atbalstīto projektu skaits bija 36, no kuriem 33 projekti ir vērsti tieši uz Latvijas čigānu (romu) kultūras un etniskās identitātes saglabāšanu, bet trīs uz čigānu (romu) NVO kapacitātes stiprināšanu. Savukārt, vēl trīs projekti ir saistīti ar informācijas apmaiņu un aktualizēšanu, piemēram, ir atbalstīts romu tematikai veltīts portāls www.romi.lv.

2008. gadā finansiālais nodrošinājums pieaudzis, atbalstot 9 čigānu (romu) un 3 starpetniskās NVO par kopējo summu LVL 19 999,12. Atbalstīto projektu skaits bija 21, no kuriem 17 projekti ir vērsti uz Latvijas čigānu (romu) kopienas kultūras attīstību un etniskās identitātes saglabāšanu, savukārt 4 - uz čigānu (romu) NVO kapacitātes stiprināšanu.

Viedokļa 63.punkts

2009. gadā ir plānots finansiāli atbalstīt pasākumus, kas balstīti uz mazākumtautību tradīcijām un savas tautības vēstures, kultūras un garīgā mantojuma saglabāšanu, kā arī tiks sniegts atbalsts mazākumtautību nevalstisko organizāciju darbības nodrošināšanai un kapacitātes palielināšanai. Pašlaik plānotā atbalsta summa ir LVL 62 500. .

Mazākumtautību nevalstiskās organizācijas arī tiek regulāri informētas par valsts dotāciju saņemšanas nosacījumiem, kritērijiem un iespējām.

Kultūras centri

Viedokļa 66.-67. punkts

Šobrīd ir izstrādāta Kultūras centru darbības attīstības programmu 2009. – 2013.gadam (turpmāk – Programma), kuru ir plānots apstiprināt Ministru kabinetā 2009.gadā. Programmā ir noteikta valsts un pašvaldību atbildība kultūras centru attīstībā, kas galvenokārt vērsta tādos virzienos kā metodiskais atbalsts darbības kvalitātes uzlabošanai, darbinieku profesionālās kvalifikācijas celšana, tālākizglītība, normatīvās bāzes pilnveide un citi attīstības jautājumi. Neskatoties uz to, ka Programmas ietvaros nav atsevišķi nodalīti mazākumtautību kultūras centri, tomēr pie tādiem varētu pieskaitīt, piemēram, Daugavpils Baltkrievu kultūras centru, Daugavpils Krievu kultūras centru „Kaļistratova nams”, Daugavpils Poļu kultūras centru u.c.

2006. – 2008. gadā Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts atbalstīja mazākumtautību nevalstiskās organizācijas (turpmāk – MT NVO), kas darbojas šo kultūras centru ietvaros. Piemēram, MT NVO „Krievu kultūras centrs „Kalistratova nams” 2007.gadā saņēma finansējumu LVL 964, 23 apmērā un 2008. gadā LVL 2326,92 apmērā.

Latvijā pastāv arī MT NVO, kuras piedāvā savas organizācijas telpas MT NVO kultūras pasākumu rīkošanai un kuras sevi neoficiāli dēvē par kultūras centriem. Ar šīm organizācijām sadarbojās Sekretariāts un sniedza finansiālu atbalstu. To vidū ir arī rumāņu-moldāvu biedrība „DOINA”, kas, piemēram, 2008. gadā saņēma finansējumu LVL 2 517 apmērā.

Konvencijas 6.pants

Aizsardzība pret diskrimināciju, naidu vai vardarbību uz etniskās piederības pamata

Viedokļa 69.-70. punkts

Latvijā regulāri tiek veikts sabiedrisko procesu un virtuālās telpas monitorings, lai apzinātu iespējamās nauda noziegumus. Latvijas tiesībsargājošās iestādes pastāvīgi sadarbojas ar nevalstisko sektoru nauda noziegumu jautājumu aktualizēšanā un prevencijas mehānismu izstrādē, piedalās kopējās sabiedrības integrācijas politikas veidošanā un ieviešanā, kā arī sadarbojas ar ārvalstu partneriem un piedalās konferencēs un diskusijās, kas veltītas šai tematikai.

Pēc KL 78. panta ierosināto krimināllietu statistika par pēdējiem gadiem liecina, ka ierosināto lietu skaits pēc šī panta pieaug:

Pēc KL 78.panta (Nacionālā, etniskā un rasu nauda izraisīšana) ierosināto krimināllietu izskatīšana.

Gads	Atteikumi ierosināt krimināllietu	Ierosinātas krimināllietas	Kriminālvajāšanai nosūtītas	Pārkvalificētas un nosūtītas pēc piekritības	Izbeigtas	Izmeklēšana
2003		1	1			
2004		1				1
2005	17	13	7		3	3
2006	10	14	8	2	3	1
2007	6	16	7	5	3	1
Kopā	33	45	23	7	9	6

Notiesājoši spriedumi, pamatojoties uz KL 78. pantu, bijuši arī šī gada sākumā. 2009. gada 17. februārī Rīgas Apgabaltiesa par rasu nauda kurināšanu apsūdzētajiem četriem jauniešiem, kuri sevi dēvē par skinhediem, piesprieda piecu gadu brīvības atņemšanu nosacīti ar pārbaudes laiku uz trim gadiem. Tiesa arī nolēma no visiem četriem apsūdzētajiem solidarīgi piedzīt materiālo kompensāciju par labu diviem cietušajiem – 12 000 LVL un 8 000 LVL apmērā. 2007. gada oktobrī minētā jauniešu grupa uzbrukusi divām nepilngadīgām romu tautības meitenēm, nodarot viņām vieglus miesas bojājumus. Savukārt, 2008. gada februārī jaunieši, izkļegdami frāzes “Sītiēt melnos!” uzbrukuši diviem armēņiem. Abos gadījumos uzbrukums, visdrīzāk, izdarīts tieši atšķirīgās ādas krāsas dēļ.

Viedokļa 72.punkts

2008. gada 31. oktobrī pārstāvji no Drošības policijas piedalījās Latvijas Cilvēktiesību centra un Vācijas organizācijas Jugendschutz.net kopīgi rīkotajā praktiskajā apmācībā "Selmīgas metodes cīņā ar nauda runu internetā", kuras mērķis bija celt tehnisko kapacitāti nauda runas izskaušanai internetā.

2008. gada 21. novembrī DP pārstāvji piedalījās Latvijas Cilvēktiesību centra, Čehijas un Helsinku policijas kopīgi rīkotajā konferencē "Cīnoties ar nauda noziegumiem: izmeklēšana, apkarošana, novēršana", kuras ietvaros tika diskutēts par dažādu ES dalībvalstu policijas un prokuratūras pieredzi nauda noziegumu izmeklēšanā, apkarošanā un novēršanā.

2008.gadā DP realizēti arī iekšēji mācību semināri par nauda runas identificēšanu virtuālā telpā.

Iecietība un starpkultūru dialogs

Viedokļa 75.punkts

No 2002.gada, kad tika izveidots ĪUMSILS, šī iestāde paralēli Sabiedrības integrācijas fondam (turpmāk – SIF) ir piešķīrusi dotācijas mazākumtautību organizāciju aktivitāšu atbalstam. Lai nedublētu funkcijas valsts pārvaldes iekšienē, SIF sākot no 2003.gada fokusēja savu darbību uz salīdzinoši apjomīgāku integrācijas un iecietības veicināšanas projektu atbalstu, kā arī finansēja aktivitātes tajās integrācijas sfērās, ko ĪUMSILS nenoklāja (piem. latviešu valodas apguve pieaugušajiem). Mazākumtautību NVO kapacitāte ne vienmēr nodrošina iespēju apgūt SIF finansējumu. Tai pat laikā jāatzīst, ka SIF regulāri organizē informatīvus seminārus un nodrošina konsultācijas gan saistībā ar projektu sagatavošanu, gan ieviešanu, un šīs aktivitātes ir pieejamas jebkurai mazākumtautību nevalstiskajai organizācijai.

2009. gadā SIF piešķirtā finansējuma sabiedrības integrācijas projektiem ietvaros ir plānots ieviest divas programmas:

- Latviešu valodas apguves kursi pieaugušajiem – 30 000 LVL (100% valsts budžeta finansējums);
- Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta līdzfinansētā grantu shēma „Pilsoniskās sabiedrības stiprināšana un sabiedrības integrācijas veicināšana”- 688 236 EUR (85 % EEZ finanšu instrumenta finansējums, 15 % valsts budžeta finansējums). Grantu shēmas mērķis ir veicināt sapratni un sadarbību starp dažādu tautību pārstāvjiem, veidojot labvēlīgus sociālos, kultūras un informācijas nosacījumus Latvijas mazākumtautībām, kā arī veicinot mazākumtautību nevalstisko organizāciju attīstību.

Viedokļa 80.punkts

2006. gadā interneta portālu redaktori, biedrību un nodibinājumu, un valsts institūciju pārstāvji izstrādāja un parakstīja *Deklarāciju par cieņu, iecietību un sadarbību interneta telpā*, kuras mērķis ir mazināt un apkarot neiecietību un naida izpausmes interneta telpā, vienlaicīgi respektējot izteiksmes brīvību. Savukārt, š.g. sākumā valdībā ir iesniegts izskatīšanai darba grupas sagatavots informatīvais ziņojums „Par tiesiski nepieļaujamas informācijas aprites ierobežošanu virtuālajā vidē”, kurā ietverti konkrēti priekšlikumi grozījumiem tiesību aktos, t.sk., saistībā ar juridisko statusu masu saziņas līdzekļiem, kuri darbojas interneta vidē, lai ierobežotu tiesiski nepieļaujamas informācijas apriti internetā.

Viedokļa 81.punkts

Latvija regulāri veic pasākumus iecietības un diskriminācijas aizlieguma principa izpratnes veicināšanai sabiedrībā pret visām etniskajām vai reliģiskajām grupām.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības (turpmāk – ES) Padomes lēmumu Nr. 1983/2006/EC 2008.gads tika pasludināts par Starpkultūru dialoga gadu un Sekretariāts tika nozīmēts par atbildīgo institūciju Starpkultūru dialoga gada īstenošanai Latvijā. Lai veicinātu kultūru dažādību, Starpkultūru dialoga gada galvenie mērķi bija:

- popularizēt kultūru dažādības politiku skolās, augstskolās un mazākumtautību NVO sektorā;
- intensificēt pastāvošo kultūru dažādības izpausmes visās publiskās telpas sfērās, it sevišķi rasu, etniskajā, reliģiskajā jomā, atbalstot kultūru mijiedarbības projektus;
- iesaistīt Latvijas plašsaziņas līdzekļus dažādības idejas izplatīšanā;

- atbalstīt kultūru dažādību Latvijas reģionos.

Prioritārās mērķa grupas un sadarbības partneri bija augstskolās studējošie jaunieši, topošie pedagogi, sociālie darbinieki, kā arī Latvijas plašsaziņu līdzekļu darbinieki, mazākumtautības, reliģiskās minoritātes un NVO, kas darbojas 2008.gada prioritāšu ietvaros. Galvenās Starpkultūru dialoga gada aktivitātes bija:

- Atklāšanas konference “Starpkultūru dialoga gads” 2008. gada 4.aprīlī.
- Latvijas pilsētās (Rēzeknē, Daugavpilī, Liepājā un Rīgā) notika Sekretariāta rīkots četru semināru cikls „Kultūru dažādība Latvijā: nozīme un attīstība” Latvijas augstskolu darbiniekiem un topošajiem pedagogiem. Semināru uzdevumi bija:
 - 1) iniciēt diskusijas starp topošajiem pedagogiem un dažādu minoritāšu grupu pārstāvjiem par stereotipiem un neiecietību pret šīm grupām, to cēloņiem, kā arī ģimenes lomu kultūras dažādības ideju attīstīšanā un neiecietības mazināšanā;
 - 2) iepazīstināt semināra mērķauditoriju ar Starpkultūru dialoga gada prioritātēm - veicināt starpkultūru dialogu ES ietvaros, veicināt mūsdienu dinamiskās un multietniskās ES sabiedrības attīstību un iecietību.
- Ar mērķi popularizējot kultūras dažādību izglītības iestādēs, Sekretariāts rīkoja eseju konkursu „Ceļojums kultūru dažādībā”. Konkursa ietvaros skolēniem bija iespēja esejā aplūkot vienu no tematiem: „Kultūru dialogs Tavā klasē – kā tas notiek?”, „Kad dialogs nenotiek. Neizpratne, konflikta situācija un iespējamie risinājumi Tavā klasē” vai „Tradīcijas un kultūru dažādība Latvijā: tava vīzija par Latvijas sabiedrību pēc 20 gadiem”.
- Zinātniski - praktiskajā konferencē “Dialoga kultūra Latvijā. Etniskie aspekti”, kas bija Starpkultūru dialoga gada noslēguma pasākums 2008.gada 14. novembrī, tika skatīti jautājumi par starpkultūru dialoga esamību Latvijā, valsts lomu un saistībām mazākumtautību identitāšu saglabāšanā, kā arī notika apaļā galda diskusija „Dialogs multietniskajā nacionālajā valstī: mainīgie dalībnieki, pastāvīgas prioritātes?” un ir publicēts zinātnisku rakstu kopums „Kultūru dialogs Latvijā: robežas un mijiedarbība”.

Kopš 2004.gada Sekretariāts atzīmēja Starptautisko dienu pret rasismu un Starptautisko iecietības dienu.

2007.gada Starptautiskās dienas pret rasismu ietvaros notika pasākums „Visi dažādi. Visi vienlīdzīgi”, kurā bija aicināti piedalīties 10.-12. klašu skolēni. Pasākuma laikā notika videoklipu demonstrēšana un jauniešu diskusija „Rasisma seja uz ekrāna”, kurā piedalījās jaunieši no vairākām Rīgas skolām, pārstāvji no Tiesībsarga biroja, asociācijas „Afrolat” u.c.

2008.gadā Starptautiskās dienas pret rasismu ietvaros sadarbībā ar biedrību „Dialogi.lv” Sekretariāts īstenoja vairākas aktivitātes, piemēram, ar plašsaziņu līdzekļu starpniecību tika informēta sabiedrība par diskriminācijas jautājumu būtību, pasniedzējiem un studentiem tika sniegtas profesionālas zināšanas ar rasismu saistītajos jautājumos (rīkotas divas diskusijas, viena lomu spēle un organizēts metodiskais seminārs augstskolu pasniedzējiem), kā arī tika sagatavots plakāts, kura mērķis bija piesaistīt uzmanību pretrasisma jautājumiem.

2007.gada 16.novembrī jau ceturto reizi pēc kārtas tika atzīmēta Starptautiskā iecietības diena, kuras mērķis bija sabiedrības uzmanības piesaistīšana iecietības problemātikai. Iecietības dienas ietvaros Sekretariāts rīkoja semināru, lai stiprinātu cieņpilnu un tolerantu attieksmi vienam pret otru, kā arī analizēja preses izdevumos publicētos rakstus, lai noskaidrotu tās dienas iecietīgāko rakstu.

Lai veicinātu augstskolu studentu un lektoru izpratni par kultūrkompetences un starpkultūru jautājumiem, 2008.gadā sadarbībā ar biedrību „Dialogi.lv” tika

izstrādāts lekciju kurss „Kultūru daudzveidība, kultūru dialogs un kultūrkompetence”. Lekciju kurss ir paredzēts augstskolu studentiem, sociālajiem darbiniekiem, policistiem, skolotājiem, pedagogiem, žurnālistiem. Lekciju kursa mērķis ir mācīt studentus par dažādību sabiedrībā, kultūru kompetenci, saskarsmes iespējām, politikas plānošanas dokumentiem iecietības un sabiedrības integrācijas jomā. Lekciju kursa materiāls tika sagatavots arī kā metodiskais mācību materiāls gan skolotājiem, gan studentiem.

Viedokļa 82.punkts

Jautājumi par anti-semītismu un ksenofobiju ir iekļauti skolu mācību saturā, kā arī skolotāju talākizglītības programmā. Šajā jomā ir arī izveidojusies laba sadarbība starp valsts institūcijām un NVO. ĪUMSILS atbalstījis vairāku minoritāšu NVO projektus starpreliģiju dialoga, Holokausta atceres un citās ar sabiedrības kultūrvēsturisko atmiņu saistītajās jomās, lai atgādinātu par pagātnē gūtajām mācībām no naida kurināšanas, neiecietības, rasisma izpausmēm un mācītu jauniešiem novērst ar tām saistītos konfliktus nākotnē. No 2006.-2008. gadam 28 ebreju NVO projekti saņēma valsts atbalstu LVL 19 791,31 (EUR 28 160,66) apmērā.

NVO “Šamir” regulāri saņem valsts atbalstu dažādiem projektiem, kas saistīti ar izpratnes veicināšanu par anti-semītismu un dialoga veicināšanu starp jauniešiem no dažādām etniskajām grupām. Projekts “Mācot Holokausta vēsturi Latvijas skolās”, kas sākās 2007. gada jūlijā, ir saņēmis valsts finansiālo atbalstu vairākas reizes. Pārējie 8 NVO “Šamir” projekti, kas iesniegti pēdējos trīs gados un saņēmuši valsts atbalstu (EUR 11 500), ietver konkursu “Bērni apraksta Holokaustu”, konkursu “Latvijas bērni zīmē vecās sinagogas”, grāmatu-albumu “Latvija. Sinagogas un ebreju kapsētas”, kas publicēta 2006. gadā, un citus informatīvos materiālus.

2008. gada 2. jūnijā LU Jūdaikas studiju centrs prezentēja projektu “Ebreji Latvijā. Vārdi un likteņi 1941.-1945.”. Šis projekts mēģina izpētīt, noskaidrot un atspoguļot Latvijas ebreju likteņi Holokausta laikā un ar to saistītajos notikumos. Projekts ir ticis izstrādāts kopš 2002. gada, un tā tapšanu atbalstījušas valsts institūcijas, privātpersonas un organizācijas no Latvijas, Lielbritānijas, ASV un Izraēlas.

Viedokļa 83.punkts

Par valsts valodas politiku, skatīt, 39. un 144.-146. punktu.

Vēršam uzmanību, ka Valsts valodas centram, saskaņā ar Valsts valodas likuma 6.pantu, ir tiesības ne tikai uzlikt administratīvos sodus, bet arī kontrolēt normatīvo aktu izpildi valsts valodas jomā, apmeklēt valsts pārvaldes iestādes, komercsabiedrības un organizācijas, tikties ar to amatpersonām, darbiniekiem, pašnodarbinātajām personām; pieprasīt, lai tiktu novērsti ar valsts valodas lietošanu saistītie pārkāpumi; pieprasīt, lai tiktu uzrādītas valsts valodas prasmes apliecības vai pamatizglītības sertifikāta, vai vispārējās vidējās izglītības sertifikāta oriģināls; pārbaudīt valsts valodas prasmes apliecības īstumu; normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos izdot administratīvos aktus. 2007. gadā Valsts valodas centrs veica 3803 valsts valodas prasmes pārbaudes, izskatīja 525 sūdzības un sastādīja 703 administratīvo pārkāpumu protokolus. Tādējādi piemēroto administratīvo sodu skaits, salīdzinot ar veikto pārbaudu skaitu ir samērā neliels, respektīvi, aptuveni 18% no kopējo pārbaudu skaita.

Naturalizācijas process

Viedokļa 86.punkts

2009. gada janvārī un februārī iedzīvotāju naturalizācijas pieteikumu skaits, salīdzinot ar 2008. gada pēdējiem mēnešiem, ir dubultojies. Naturalizācijai aktīvāk piesakās, galvenokārt, divas iedzīvotāju grupas: tie, kuri vēlas būt sabiedriski un pilsoniski aktīvi (īpaši gaidot pašvaldību vēlēšanas), un tie, kuriem Latvijas pilsonība vajadzīga, lai iegūtu lielākas darba iespējas citās ES dalībvalstīs.

Latvija ir sasniegusi ievērojamu progresu naturalizācijas procesa veicināšanā, samazinot nepilsoņu skaitu no 29% (730 000) 1995. gadā līdz 15,8% (357 811) 2009. gada janvārī. Statistikas dati uz 2009. gada 1. janvāri liecina, ka vairāk nekā 82 % Latvijas iedzīvotāju ir Latvijas pilsoņi. Vairākos gadījumos naturalizācijas eksāmeni ir padarīti vienkāršāki, un šī procedūra nepārsniedz laiku no trīs līdz sešiem mēnešiem. Naturalizācijas eksāmenos noteiktās prasības atbilst starptautiskajiem standartiem (skat., 51.-53. punktu). Turklāt valsts nodeva naturalizējoties ir samazināta 40% pilsonības pretendentu.

Latvijas integrācijas politikas mērķis ir veicināt naturalizāciju. Latvija ir pieņēmusi nepieciešamos tiesību aktus un veikusi citus pasākumus, lai nodrošinātu iespēju katram Latvijas iedzīvotājam iegūt pilsonību, un tas ir individuāls lēmums to darīt vai nē.

Viedokļa 87.punkts

Skatīt 51.-54.punktu.

Viedokļa 89.punkts

Latvija vēlas vērst uzmanību, ka naturalizācijas tempus mazina ne tikai Latvijas nepilsoņu iespējas brīvi ceļot uz Eiropas Savienības dalībvalstīm, bet arī 2008. gadā ieviestie ceļošanas atvieglojumi no Krievijas Federācijas puses, kas ļauj Latvijas nepilsoņiem ceļot uz Krievijas Federāciju bez vīzas. Ņemot vērā, ka daudziem Latvijas nepilsoņiem Krievijas Federācijā dzīvo radnieki, savukārt, Latvijas pilsoņiem joprojām ir nepieciešama vīza ieceļošanai Krievijas Federācijā, tas ievērojami mazina Latvijas nepilsoņu motivāciju naturalizēties.

Kā jau minēts Latvijas komentāros par Konsultatīvās komitejas viedokļa 46.-50. punktu, 2008. gada oktobrī publicētajā pētījumā, noskaidrots, ka visbiežākais iemesls, kāpēc nepilsoņi nevēlas iegūt Latvijas pilsonību, ir praktisko ieguvumu trūkums, jo ir pietiekami izdevīgi būt par nepilsoni - tā uzskata 74% nepilsoņu. Salīdzinot šī pētījuma rezultātus ar 2000. gadā veikto pētījumu, būtiski samazinājies ir to nepilsoņu skaits, kas netic savām spējām nokārtot naturalizācijas eksāmenu latviešu valodā un Latvijas vēsturē (attiecīgi -22 un -30 procentpunkti), kā arī to respondentu skaits, kuri uzskata, ka naturalizācija ir pazemojoša un kuri nejūtas piederīgi Latvijai (attiecīgi -12 un -8 procentpunkti). Līdz ar psiholoģiskie iemesli vai naturalizācijas eksāmenu saturs nav galvenie šķēršļi naturalizācijai.

Viedokļa 90. punkts

Skatīt, 86.-89. punktu un 51.-54. punktu.

Konvencijas 9.pants

Drukātā prese

Viedokļa 98.-99. punkts

Arī 2007. gadā ĪUMSILS atbalstīja vairākus mazākumtautību NVO preses izdevumus. Nozīmīgākie no tiem bija Latvijas Krievu kultūras biedrības žurnāla

"Daugava" 1977.-2006.gada bibliogrāfiskā rādītāja izdošana, Latvijas vecticībnieku biedrības žurnāla "Pomorskij Vestnik" 21.numura izdošana 2007. gada oktobrī - 2008. gada janvārī, Ivana Zavoloko vecticībnieku biedrības vecticībnieku laikraksta "Meč duhovnij" 26.numura izdošana.

Konvencijas 10.pants

Valodu lietošanas juridiskais un praktiskais ietvars

Viedokļa 100.- 101.punkts

Valsts valodas likums un tā īstenojošie noteikumi 2000. gadā ir izstrādāti ciešā sadarbībā ar EDSO un EP ekspertiem. Likumu un noteikumus kā starptautiskajiem standartiem atbilstošus apsveikuši EDSO Augstais komisārs nacionālo minoritāšu jautājumos, EP ģenerālsēkretārs un ES prezidentūra.

Saraksta izveidošana darba devējiem privātajā sfērā,- kurām profesijām un amatam privātajā sfērā valsts valodas zināšanas ir obligātas, - arī bija starptautisko ekspertu ierosinājums. Rezultātā atkārtotai publicēšanai tika sagatavots Profesiju klasifikators, kurā, atbilstoši Valsts valodas likuma prasībām, attiecīgajam amatam vai profesijai norādīts nepieciešamais valsts valodas prasmes līmenis un pakāpe.

Viedokļa 102.-103.punkts

Jāuzsver, ka spēkā esošās normas attiecas uz valsts valodas lietošanas prasībām tikai valsts sfērā – valsts un pašvaldību iestādēs, tiesās un tiesu sistēmai piederīgās iestādēs, kā arī valsts un pašvaldību uzņēmumos. Privātajā sfērā valsts valodas lietojums netiek regulēts, ja vien privāto uzņēmumu vai organizāciju darbība neskar sabiedrības likumīgās intereses vai arī tās neveic kādas publiskas funkcijas. Turklāt nav iespējams plašs šo jēdzienu interpretējums, jo Ministru kabineta 2000. gada 22. augusta noteikumu Nr.296 "Noteikumi par profesionālo un amata pienākumu veikšanai nepieciešamo valsts valodas zināšanu apjomu un valodas prasmes pārbaudes kārtību" 2. pielikumā ir dots precīzs profesiju un tiem atbilstošu, darbiniekiem nepieciešamo valodas prasmes līmeņu un pakāpju uzskaitījums privātajās iestādēs, organizācijās un uzņēmumos, kuri, pamatojoties uz likumu vai citu normatīvu aktu, veic noteiktas publiskas funkcijas, kā arī, ja to darbība skar likumīgās sabiedrības intereses. Attiecībā uz profesijām, kur valodas prasmes līmeņa un pakāpes noteikšana ir atstāta darba devēju ziņā, ir noteikts, ka tas attiecas tikai uz darbiniekiem, kuri savā darbā tieši saskaras ar patērētājiem.

Viedokļa 104.punkts

Latvija norāda, ka nav pamatots Konsultatīvās komitejas apgalvojums, ka noteiktās valodas zināšanas prasības ir radījušas darbā iekārtošanās grūtības tajās teritorijās, kuras lielā skaitā apdzīvo personas, kuras pieder pie nacionālajām minoritātēm. Fakti par bezdarba līmeni un tā cēloņiem – piemēram, Latgales reģionā, - liecina par pilnīgi pretējo (skat., 37. punktu).

Viedokļa 106.punkts

2008. gada 18. decembrī pieņemtie grozījumi Administratīvo pārkāpumu kodeksā (turpmāk – APK) par pārkāpumiem valsts valodas lietošanas jomā nemaina jau spēkā esošās normas attiecībā uz valodas lietošanu. Tikai tagad par normas pārkāpšanu ir paredzēts administratīvais sods vai arī esošais administratīvais sods ir ticis precizēts. Valsts valodas likums nav grozīts kopš tā pieņemšanas 1999. gadā. Valsts valodas

likuma atbilstību starptautiskajiem standartiem ir atzinuši arī EP eksperti (skat., 100.-101. punktu).

Divi no trīs jaunajiem grozījumu pantiem attiecas uz valodas lietošanu informācijā un zīmogu, spiedogu un veidlapu tekstos valsts sektorā. Tikai viens jaunais pants attiecas uz privāto sektoru, nosakot darba devēju atbildību par jau esošā pienākuma noteikt valsts valodas prasmes līmeni un pakāpi profesijām un amatiem, kam ir tieša saskare ar patērētājiem, pārkāpumu. Pārējie grozījumi tikai precizē minimālo sodu par pārkāpumiem, kuri jau paredzēti Administratīvo pārkāpumu kodeksā.

Jāatzīmē, ka 2008. gadā valsts ekonomiskās attīstības un inflācijas pieauguma rezultātā minimālie sodi precizēti un pat maksimālie sodi palielināti arī par citiem administratīvajiem pārkāpumiem, tāpēc valodas lietošanas joma nav izņēmums. Būtu neloģiski, ja par administratīvo pārkāpumu valsts valodas lietošanas jomā vēl joprojām kā minimālo sodu varētu piemērot 1 LVL, bet par braukšanu bez biļetes minimālais sods būtu 2 LVL.

Minēto grozījumu APK pieņemšana nav saistīta ne ar budžeta, ne arī valodas inspektoru skaita palielinājumu Valsts valodas centram. 2009. gadā ir paredzēts pat Valsts valodas centra budžeta samazinājums (LVL 289,2 tūkst.- 2008.; LVL 245,8 tūkst. – 2009.). Savukārt, inspektoru skaits Valsts valodas centrā ir nemainīgs kopš 2007.gada – 16 inspektori.

Attiecībā uz grozījumu pieņemšanu MK 2000. gada 28. augusta noteikumos Nr.296 par profesiju skaita palielināšanu, kurām noteikts valsts valodas prasmes līmenis un pakāpe, Latvija norāda, ka šādas izmaiņas ir veiktas 8 gadus pēc minēto MK noteikumu stāšanās spēkā. Šo 8 gadu laikā Latvija ir veikusi plašus valsts valodas apmācības pasākumus. Diemžēl jākonstatē, ka praktiskās nepieciešamības un motivācijas trūkums traucē Valsts valodas likuma ievērošanu un īstenošanu (skat., 39. punktu).

Latvija ne tikai nosaka prasības valsts valodas zināšanām, bet arī no valsts budžeta līdzekļiem nodrošina latviešu valodas apguvi (skat., 54. punktu, 144.-146. punktu).

Viedokļa 108.punkts

Konsultatīvā komiteja min, ka medikamentu lietošanas instrukcijas tiek tulkotas latviešu valodā, bet netiek tulkotas krievu valodā, un to uzskata par potenciāli diskriminējošu attiecībā pret nacionālo minoritāšu pārstāvjiem. Latvija uzskata, ka šāds viedoklis nav pamatots, jo Valsts valodas likuma 5.pants paredz, ka ikviena cita Latvijas Republikā lietotā valoda, izņemot lībiešu valodu, ir uzskatāma par svešvalodu. Saskaņā ar Valsts valodas likuma 21.panta 3.daļu ikvienai importētai precei, kuras marķējumā, lietošanas instrukcijā, garantijas dokumentos vai tehniskajā pasē ietvertā informācija ir svešvalodā, pievienojams šīs informācijas tulkojums valsts valodā. Ņemot vērā, ka valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda, tiek nodrošināts medikamentu lietošanas instrukciju tulkojums latviešu valodā, lai nodrošinātu valsts iedzīvotāju tiesības saņemt informāciju valsts valodā. Atbilstoši Valsts valodas likuma 5.pantam krievu valodai Latvijas Republikā ir svešvalodas statuss kā jebkurai citai valodai, izņemot lībiešu valodu, līdz ar to medikamentu lietošanas instrukciju tulkošana vienā noteiktajā svešvalodā varētu būt uzskatāma par diskriminējošu pazīmi attiecībā pret citām minoritāšu valodām.

Latvijas Republikā zāļu marķējuma un zāļu lietošanas instrukcijas prasības noteiktas Valsts valodas likuma 21.panta 2. un 3.daļā:

„(2) Latvijā ražoto preču etiķetēs un marķējumā ietvertajai informācijai, lietošanas instrukcijām, uzrakstiem uz saražotās produkcijas, tās iesaiņojuma vai konteinera jābūt valsts valodā. Ja līdztekus valsts valodai lietota arī svešvaloda, tekstam valsts valodā ierādama galvenā vieta, un formas vai satura ziņā tas nedrīkst būt mazāks vai šaurāks par tekstu svešvalodā. Šie noteikumi neattiecas uz eksportam paredzētajām precēm;

(3) ikvienai importētai precei, kuras marķējumā, lietošanas instrukcijā, garantijas dokumentos vai tehniskajā pasē ietvertā informācija ir svešvalodā, pievienojams šīs informācijas tulkojums valsts valodā”.

Vienlaicīgi, Farmācijas likuma 22.panta 1.daļā ir noteikts, ka, izplatot zāles, tām pievieno lietošanas instrukciju, kas atbilst Ministru kabineta noteiktajām prasībām.

Nemot vērā iepriekš minēto, norādām, ka Valsts valodas likumā un farmācijas jomas normatīvajos aktos noteikts, ka obligāta ir prasība nodrošināt pacientiem nepieciešamo informāciju valsts valodā.

Zāļu marķējuma un zāļu lietošanas instrukcijas prasības nosaka Ministru kabineta 2006. gada 17. janvāra noteikumi Nr.57 „Noteikumi par zāļu marķēšanas kārtību un zāļu lietošanas instrukcijai izvirzāmajām prasībām” (turpmāk tekstā – Noteikumi Nr.57), kuros iestrādātas Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 6. novembra Direktīvas 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, prasības. Noteikumu Nr.57 3.punkts paredz, ka informāciju marķējumā uz zāļu primārā iepakojuma (kam ir tieša saskare ar zālēm) un sekundārā iepakojuma (kurā ir ievietots primārais iepakojums), kā arī informāciju lietošanas instrukcijā norāda saskaņā ar valsts valodas likumā noteiktajām prasībām. Tāpat 6.punkts nosaka, ka sniegtās informācijas tulkojumu valsts valodā pie zāļu iepakojuma piestiprina un lietošanas instrukciju iekļauj sekundārajā iepakojumā vai piestiprina pie primārā iepakojuma pirms zāļu izplatīšanas (neattiecas uz zālēm, kuras ievēd un uzglabā, lai izvestu) uzsākšanas Latvijā. Minēto prasību izpildi nodrošina zāļu reģistrācijas apliecības turētājs (īpašnieks). Noteikumi Nr.57 paredz, ka lietošanas instrukcija ir uzrakstīta un noformēta skaidri un saprotami. Ja nepieciešams, lietotājs pēc palīdzības var vērsties pie veselības aprūpes speciālista. Lietošanas instrukcija ir skaidri salasāma. Tā var būt iespiesta vairākās valodās, ievērojot nosacījumu, ka visās valodās sniegtā informācija ir viena un tā pati (Noteikumu Nr.57 7.5.punkts).

Instrukcijas un marķējuma nodrošinājums atbilstoši normatīvajiem aktiem ir ražotāja (reģistrācijas īpašnieka) kompetencē.

Normatīvajos aktos ir noteikts, ka Zāļu valsts aģentūras kompetencē ir pārbaudīt marķējuma teksta tulkojuma valsts valodā atbilstību zāļu marķējumā sniegtajai informācijai un lietošanas instrukcijas tulkojuma teksta atbilstību zāļu ražotāja lietošanas instrukcijā un zāļu aprakstā sniegtajai informācijai, kā arī Noteikumos NR.57 noteiktajām prasībām. Instrukcijas pārbaude vai saskaņošana krievu valodā un citās valodās nav Zāļu valsts aģentūras kompetencē.

Prasībai nodrošināt instrukcijas arī citās valodās sekas varētu būt zāļu cenas palielināšanās šādu iemeslu dēļ:

- papildus pienākums zāļu ražotājam (reģistrācijas īpašniekam);
- ja papildus informācijas pievienošanas rezultātā mainīsies marķējuma noformējums (atsevišķām zālēm lietošanas instrukcija ir uz iepakojuma), reģistrācijas īpašnieka pienākums būs iesniegt informāciju par izmaiņām marķējumā Zāļu valsts aģentūrā (maksas pakalpojums);

- ja instrukciju krievu valodā paredzēts pievienot jau Latvijā ievestām zālēm, tāda darbība uzskatāma par ražošanas procesu un zāļu lieltirgotavai, kas pievienos instrukcijas krievu valodā, nepieciešams saņemt licenci.

Papildus iepriekš minētajam vēlamies norādīt, ka normatīvajos aktos par aptieku darbību noteikta farmaceita kompetence – sniegt aptiekas apmeklētājam nepieciešamo informāciju par zāļu īpašībām, par to pareizu un drošu lietošanu.

Viedokļa 110. punkts

Skatīt, 39. un 106. punktus, kā arī 54. un 144.-146. punktus.

Valodu lietošana saskarē ar valsts pārvaldi

Viedokļa 112.punkts

Punktā minētā informācija par to, ka valsts valoda jālieto visās valsts un pašvaldību institūcijās, norādīta neprecīzi. Valsts valodas likuma 10.panta 2.daļas otrais teikums paredz izņēmumus, kad personai ir tiesības vērsties institūcijās nelietojot latviešu valodu, proti, policijas un ārstniecības iestādēs, glābšanas dienestos un citās iestādēs steidzamos medicīniskās palīdzības izsaukuma gadījumos, noziegumu izdarīšanas vai citu likumpārkāpumu gadījumos, kā arī tad, kad tiek izsaukta neatliekamā palīdzība ugunsgrēka, avārijas vai citos nelaimes gadījumos.

Viedokļa 115.punkts

Pievienojot savam ratifikācijas instrumentam Deklarāciju, Latvija ir tikai izmantojusi savas tiesības noteikt Konvencijas 10. panta 2. punkta piemērošanas sfēru. Ņemot vērā šīs normas redakciju („savu iespēju robežās”, „teritorijās, kur tradicionāli vai lielā skaitā apdzīvo personas, kuras pieder pie nacionālajām minoritātēm”, „ja šāds lūgums atbilst patiesai nepieciešamībai” u.tml.), Latvija uzskata, ka tās pievienotā Deklarācija atbilst Konvencijas mērķim un garam.

Viedokļa 116. punkts

Šī brīža situācijā (skat.,39. un 106. punktus) Latvija neuzskata par iespējamu pārskatīt valodas likumdošanu attiecībā uz valsts valodas lietošanu pārvaldē.

Minoritāšu valodu lietošana ieslodzīto un apcietinājumā atrodošos personu saskarē ar cietumu administrāciju

Viedokļa 117. -118. punkts

Satversmes 104.pantā ir noteikts, ka ikvienam ir tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības; ikvienam ir tiesības saņemt atbildi latviešu valodā. Valsts valodas likuma 10.panta 2.daļā ir noteikts, ka valsts un pašvaldību iestādes, tiesas un tiesu sistēmai piederīgās iestādes, kā arī valsts vai pašvaldību uzņēmumi (uzņēmējsabiedrības) no personām pieņem un izskata dokumentus tikai valsts valodā, izņemot šā panta 3. un 4.daļā un citos likumos noteiktajos gadījumos. Saskaņā ar Valsts valodas likuma 10.panta 3.daļā noteikto dokumenti svešvalodā no personām tiek pieņemti, ja tiem ir pievienots Ministru kabineta noteiktajā kārtībā vai notariāli apliecināts tulkojums valsts valodā. Savukārt, Valsts valodas likuma 10.panta 4.daļā ir noteikts, ka no ārvalstīm saņemtie dokumenti var tikt pieņemti un izskatīti bez tulkojuma valsts valodā. Proti, Valsts valodas likumā ietvertās tiesību normas par valsts valodas lietošanu neattiecas uz personu iesniegumiem policijas un ārstniecības iestādēm, glābšanas dienestiem un citām iestādēm steidzamos medicīniskās palīdzības izsaukuma gadījumos, noziegumu

izdarīšanas vai citu likumpārkāpumu gadījumos, kā arī tad, kad tiek izsaukta neatliekamā palīdzība ugunsgrēka, avārijas vai citos nelaiemes gadījumos.

Gadījumi, kad dokumentus drīkst iesniegt svešvalodā, ir attiecināmi uz ārkārtas situācijām, kuros nepieciešama tūlītēja valsts operatīvo dienestu vai citu kompetentu iestāžu rīcība, lai aizsargātu personas tiesības, kā arī viņu mantiskās intereses, kas var tikt aizskartas kādu iepriekš neparedzētu, ārkārtēju apstākļu dēļ vai arī īstenota vai plānota likumpārkāpuma rezultātā. Līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka ar citām iestādēm domātas tādas iestādes, kuru rīcībā būtu līdzekļi personas tiesību aizsardzībai ārkārtas situācijās. Par vienu no šādām iestādēm ir uzskatāma Ieslodzījumu vietu pārvalde, kurai saskaņā ar Ieslodzījumu vietu pārvaldes likuma 2.panta 4.daļu ir noteiktas operatīvās darbības subjekta tiesības, lai veiktu noziedzīgu nodarījumu profilaksi, novērstu un atklātu tos, noskaidrotu noziedzīgu nodarījumu izdarījušās personas un pierādījumu avotus.

Ņemot vērā to, ka ieslodzītajiem ir būtiski ierobežotas finansiālās iespējas, un līdz ar to arī iespējas izmantot tulka pakalpojumus, lemjot jautājumu par svešvalodā iesniegta dokumenta pieņemšanu un izskatīšanu, katrs konkrētais gadījums tiek izvērtēts atsevišķi, un, konstatējot Valsts valodas likuma 10.panta 2.daļā noteiktos izņēmuma gadījumus, konkrētais dokuments svešvalodā tiek pieņemts un izskatīts. Ja no iesnieguma vai tam pievienotajiem materiāliem var secināt, ka tajā ir norādītas ziņas par iespējamu likumpārkāpumu, Tieslietu ministrija pārsūta iesniegumu Ieslodzījumu vietu pārvaldei vai Prokuratūrai, kura atbilstoši tai noteiktajai kompetencei ir tiesīga izskatīt iesniegumus svešvalodā. Saskaņā ar Prokuratūras likuma 16.panta 1.daļas 2.punktu prokurors, saņēmis informāciju par likuma pārkāpumu, likumā noteiktajā kārtībā izdara pārbaudi, ja ir pārkāptas rīcībnespējīgo, ierobežīti rīcībnespējīgo, personu ar invaliditāti, nepilngadīgo, ieslodzīto vai citu tādu personu tiesības un likumīgās intereses, kurām ir ierobežotas iespējas aizstāvēt savas tiesības. Ieslodzītajiem ir iespējas vērsties ar iesniegumu Ieslodzījumu vietu pārvaldē, kuras kompetencē saskaņā ar Ministru kabineta 2005. gada 1. novembra noteikumu Nr.827 "Ieslodzījumu vietu pārvaldes nolikums" 4.2.apakšpunktu ir uzraudzīt un nodrošināt ieslodzītajām personām noteikto uzvedības normu un tiesību ievērošanu, kā arī pienākumu izpildi. Tādējādi, tiek nodrošināta savlaicīga un atbilstoša reaģēšana uz iesniegumos svešvalodās norādītiem iespējamiem likumpārkāpumiem.

Latvija vēlas vērst uzmanību uz to, ka ieslodzījumu vietās iespēju robežās tiek organizētas latviešu valodas apmācības programmas ieslodzītajiem. Taču, lai ieslodzījumu vietās ieviestu tulku institūciju, ir nepieciešams attiecīgs finansējums.

Minoritāšu valodu lietošana personu vārdos un uzvārdos

Viedokļa 119. - 121.punkts

Attiecībā uz vārda un uzvārda rakstību ir jāņem vērā, ka saskaņā ar Iedzīvotāju reģistra likuma 9.pantu ziņas reģistrā ierakstāmas latviešu valodā, izņemot ārzemnieku vārdu, uzvārdu un adresi, ko ieraksta latīniskajā rakstībā atbilstoši ārvalsts izsniegtajiem ceļošanas dokumentiem. Ņemot vērā minēto, Latvijas Republikas pilsoņa un nepilsoņa vārds un uzvārds, aizpildot pirmsuzskaites veidlapu, tiek ierakstīts atbilstoši latviešu valodas noteikumiem. Savukārt, pasē ziņas ieraksta atbilstoši Iedzīvotāju reģistrā esošajām ziņām.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2007. gada 13. novembra Noteikumiem Nr.775 "Pasu noteikumi" 8.1.2.apakšpunktu, ja persona vēlas, pasē papildus iekļauj šādas ziņas: personvārda citas valodas oriģinālforma latīņu alfabēta transliterācijā vai dzimtas uzvārda vēsturiskā forma, ja personvārda rakstība pasēs 2.lappusē atšķiras no personvārda rakstības personas dokumentā, kurā tas rakstīts citas valodas

oriģinālformā, vai atšķiras no personvārda vai dzimtas uzvārda vēsturiskās formas. Personvārda rakstību atšķirību persona apliecina dokumentāri. Personvārda latīņu alfabēta transliterāciju veic saskaņā ar ICAO noteikto transliterācijas tabulu.

Papildus vēlamies informēt, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *Mentzen vs. Latvia* atzina, ka personvārda atveide latviešu valodā personu apliecinošos dokumentos ir uzskatāma par iejaukšanos personas privātajā dzīvē. Tomēr, izvērtējot, vai šāda iejaukšanās bija attaisnojama, Tiesa norādīja, ka Latvijas valsts iestādes nav pārkāpušas tām piešķirto rīcības brīvību personvārdu atveidē, turklāt valsts tiesas ir kompetentākas lemt par iejaukšanos tik sensitīvā jomā. Ievērojot Konvencijā garantētās cilvēktiesības, katra valsts ir tiesīga pieņemt noteikumus par savas oficiālās valodas lietošanu personu apliecinošos un citos oficiālos dokumentos. Tiesa uzsvēra, ka valsts valoda ir viena no konstitucionālajām pamatvērtībām, tāpat kā valsts teritorija un karogs.

Minoritāšu valodu lietošana zīmēs, uzrakstos un citā privāta rakstura publiski redzamā informācijā

Viedokļa 122.punkts

Saskaņā ar Valsts valodas likuma 20. panta trešo daļu, valsts un pašvaldību iestāžu, tiesu un tiesu sistēmai piederīgo iestāžu, valsts un pašvaldību uzņēmumu, kā arī uzņēmēj sabiedrību, kurās lielākā kapitāla daļa pieder valstij vai pašvaldībai, zīmogu un spiedogu teksti, kā arī veidlapu teksti veidojami tikai valsts valodā, izņemot šā panta ceturtajā daļā noteiktos gadījumus. Šis noteikums attiecināms arī uz privātām iestādēm, organizācijām, uzņēmumiem (uzņēmēj sabiedrībām), kā arī pašnodarbinātajām personām, kuras, pamatojoties uz likumu vai citu normatīvo aktu, veic noteiktas publiskas funkcijas, ja zīmogu, spiedogu vai veidlapu lietošana saistīta ar attiecīgo funkciju izpildi. Taču, saskaņā ar 2000. gada 22. augusta MK noteikumiem Nr.286 „Noteikumi par svešvalodu lietošanu zīmogu, spiedogu un veidlapu tekstā”, šīs iestādes, organizācijas vai uzņēmumi līdztekus valsts valodai var lietot svešvalodu attiecīgo institūciju sarakstē ar starptautiskajām institūcijām, kas darbojas Latvijā, un ar ārvalstu adresātiem.

Uz citām privātām iestādēm, organizācijām un uzņēmumiem minētie valsts valodas lietošanas noteikumi zīmogos, spiedogos un veidlapās neattiecas.

Minoritāšu valodu lietošana topogrāfiskajās norādēs

Viedokļa 123.punkts

Pievienojot savam ratifikācijas instrumentam Deklarāciju, Latvija ir tikai izmantojusi savas tiesības noteikt Konvencijas 11. panta 3. punkta piemērošanas sfēru. Ņemot vērā šīs normas redakciju („ņemot vērā savus specifiskos apstākļus”, „teritorijās, kuras lielā skaitā apdzīvo personas, kuras pieder pie nacionālajām minoritātēm”, „ja šāds lūgums atbilst patiesai nepieciešamībai”, „ja ir pietiekams pieprasījums” u.tml.), Latvija uzskata, ka tās pievienotā Deklarācija atbilst Konvencijas mērķim un garam.

Šī brīža situācijā (skat.,39. un 106. punktus) Latvija neuzskata par iespējamu pārskatīt valodas likumdošanu šajā jomā.

Konvencijas 12.pants un 14.pants

Starpkultūru izglītība

Viedokļa 126.punkts

Attiecībā uz starpkultūru jautājumu iekļaušanu izglītības programmu ar latviešu mācībvalodu saturā, Izglītības un zinātnes ministrija ir veikusi šādus papildinājumus:

pedagogu profesionālās meistarības kursu obligātajā saturā ir iekļauti jautājumi par pilsonisko izglītību, vērtībuzglītību, cieņu un toleranci pret dažādām kultūrām un vērtībām; šie jautājumi ir iekļauti arī katra mācību priekšmeta standartā.

Vienlīdzīgas iespējas piekļuvē izglītībai

Viedokļa 127.- 129.punkts

Latvija atbalsta ikvienas mazākumtautības iespējas iegūt izglītību un norāda, ka Latvijā tiek īstenota vienota pieeja izglītības sistēmai. Latvija augsti vērtē komitejas atzinību mazākumtautību izglītības iestāžu finansējuma nodrošināšanai, īpaši Rīgas Baltkrievu pamatskolai.

Vēlamies norādīt, ka īpaši atbildīgi tiek plānots ministrijas Konsultatīvās padomes mazākumtautību jautājumos (turpmāk – Padome) darbs, kā arī sadarbība ar reģionālajiem bilingvālajiem centriem, nacionālajām kultūras biedrībām, vecāku pārstāvjiem un nevalstisko organizāciju pārstāvjiem. Informējam, ka 2008.gadā Padome rīkoja tikšanos ar skolu absolventiem, pedagogiem, augstskolu mācībspēkiem, pedagogu asociāciju un biedrību pārstāvjiem, pētniekiem, vecāku pārstāvjiem un Valsts prezidenta kancelejas komisijas vadītājiem, UNESCO Latvijas nacionālās komisijas pārstāvjiem, Īpašu uzdevumu sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta pārstāvjiem, Ārlietu ministrijas u.c. institūciju pārstāvjiem. 2007. gadā notika piecas konsultatīvās padomes sēdēs, bet 2008. gadā – četras.

Sadarbībā ar IZM Konsultatīvo padomi mazākumtautību izglītības jautājumos 2008. gadā veikti šādi uzdevumi:

- Katra vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standartā iekļauti jautājumi, kas attiecas uz daudz kultūru aspektu, iecietību un toleranci, cieņu pret atšķirīgo, pilsonisko izglītību un vērtību izglītību.
- Izstrādātas vienotas prasības pedagogu profesionālās meistarības pilnveides kursu saturā. Starpkultūru aspekts, demokrātijas un pilsoniskās izglītības jautājumi ir iekļauti sociālo zinību pedagogu tālākizglītības kursu obligātajā sadaļā un klases audzinātāju kursu obligātajā saturā (no 2009.gada).
- Izstrādātas vienotas prasības mācību līdzekļu izvērtēšanas un mācību līdzekļu apstiprināšanai. Starpkultūru aspekts, iecietība un tolerance, cieņa pret atšķirīgo, pilsoniskā izglītība un vērtību izglītība ir obligāti iekļaujamas jomas mācību līdzekļu saturā (apstiprināts ISEC 2008.gadā)
- Sadarbībā ar Reģionālajiem bilingvālajiem centriem Rīgā, Liepājā un Daugavpilī veikts pētījums „Etniskās identitātes veicināšana 3., 6., 9. un 12.klases vispārējās vidējās izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas”. Pētījumā piedalījās 2000 skolēnu no Rīgas, Rēzeknes, Daugavpils un Liepājas, tika anketēti vecāki un pedagogi, kā arī diagnosticējošais darbs valodu, dabaszinību, sociālo zinību un mākslas jomās. Pētījuma rezultāti liecina, ka izglītības iestādes piedāvā skolēniem iespēju apgūt un padziļināt zināšanas par mazākumtautību kultūru, valodu, vēsturi, ka skolēni izmanto skolā piedāvāto iespēju, ka vecāki atbalsta izglītības iestāžu darbības nacionālās identitātes veicināšanai, bet ir nepietiekami informēti par iespējām un nepietiekami iesaistīti sadarbībā, ka starpkultūru izglītības pieejas un metodiku nepieciešams iekļaut pedagogu tālākizglītības kursu saturā (2007.gada decembris –2008.gada februāris).

- IZM Konsultatīvā padome ir izskatījusi arī ierosinājumu veikt grozījumus Ministru kabineta 2007.gada 29.maija noteikumos Nr.353 „Noteikumi par Pilsonības likumā noteikto latviešu valodas prasmes un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta un Latvijas vēstures zināšanu pārbaudi”. Grozījumu projekts paredz, ka vidējās izglītības iestādes izlaiduma klases izglītojamais kā apliecinājumu Latvijas vēstures zināšanām uzrāda centralizētā vēstures eksāmena sertifikātu.

Viedokļa 131. punkts

Izglītības kvalitāte reformas īstenošanas laikā tiek pastāvīgi uzraudzīta un tā saglabājas stabili augstā līmenī.

Pozitīvi novērtētais IZM lēmums izveidot izglītības kvalitātes monitoringa institūciju, kas līdztekus situācijai Latvijā kopumā pievērš uzmanību arī mazākumtautību izglītības kvalitātei, līdz 2008.gada decembrim ir sevi attaisnojis, jo Ministrija ir regulāri saņēmusi informāciju un datu analīzi arī par mazākumtautību izglītības programmu īstenojošo skolu darbības kvalitātes novērtēšanas (akreditācijas) rezultātiem. Jāatzīmē, ka rezultāti vienmēr, kopš tiek veikta šo datu apkopošana un analīze (sākot ar 2005.gada decembri), bijuši augsti, arī salīdzinot ar latviešu mācībvalodas skolu datiem.

Datu analīzes rezultāti rāda, ka šobrīd gan skolēnu mācīšanās kvalitāte, gan skolotāju profesionālās darbības jeb mācīšanas kvalitāte mazākumtautību izglītības programmās ir vērtēta kā laba un ļoti laba (no četriem vērtēšanas līmeņiem tie ir divi augstākie). Arī kopējais to izglītības iestāžu, kurās īsteno mazākumtautību izglītības programmas, rezultātu rāžējums pēc iegūto punktu skaita ir kvalitatīvi augsts.

Salīdzinot 2006./2007.mācību gadā akreditēto 136 skolu ar latviešu mācībvalodu un 26 mazākumtautību izglītības programmu skolu rezultātus, maksimālo augstāko kopējo novērtējumu (75– 80 punkti) vairāk ieguvušas tieši skolas, kurās īsteno mazākumtautību izglītības programmas. Šāda tendence saglabājas arī turpmākajos gados.

Kopš Vispārējās izglītības kvalitātes novērtēšanas aģentūras izveides 2005./2006., 2006./2007. un 2007./2008. mācību gada laikā kopumā nodrošināta 622 izglītības iestāžu akreditācija. Par izglītības kvalitātei riskanti zemu vērtējumu Ministrija noteikusi 55 un mazāk punktu robežu. Laika posmā līdz 2008.gada decembrim šādu skolu ir 3,7% no 622 akreditētajām skolām. No minētā kopējā skolu skaita akreditētas 60 izglītības iestādes, kurās īsteno 2 dažādas, pēc izmantotās mācībvalodas dalot, izglītības programmas: tikai latviešu valodā un mazākumtautību izglītības programma, kurā mācības noris 2 valodās (valsts un kāda no mazākumtautību valodām, parasti - krievu). 0,7% šo izglītības iestāžu darbības kvalitātes novērtēšanas rādītāji vērtēti kā kritiski zemi.

Mazākumtautību izglītības programmas, kur līdztekus valsts valodai mācību procesā tiek lietota krievu mazākumtautības valoda, tiek īstenotas 89 izglītības iestādēs. 2,2% šo izglītības iestāžu darbības kvalitātes novērtēšanas rādītāji vērtēti kā kritiski zemi.

Mazākumtautību izglītības programmas, kur līdztekus valsts valodai mācību procesā tiek lietota poļu, lietuviešu, igauņu, ebreju, ukraiņu, romu (čigānu) vai baltkrievu mazākumtautības valoda, tiek īstenotas 7 akreditētās izglītības iestādēs. Šajā grupā nav tādu izglītības iestāžu, kuru darbības kvalitātes novērtēšanas rādītāji vērtēti kā kritiski zemi.

466 izglītības iestādēs mācības notiek tikai vienā valodā – valsts valodā, no kurām 3,4% izglītības iestāžu darbības kvalitātes novērtēšanas rādītāji vērtēti kā kritiski zemi.

Vēlamies atzīmēt, ka mācības bilingvāli (jeb izmantojot 2 mācībvalodas) notiek pašvaldību un valsts dibinātajās izglītības iestādēs, kurās īsteno mazākumtautību izglītības programmas.

Apkopojot iepriekš minēto, nākas secināt, ka mazākumtautību izglītības iestāžu akreditācijas rezultāti un līdz ar to arī izglītības kvalitāte ir salīdzinoši augsta.

Turklāt regulāri tiek apkopoti un analizēti arī valsts centralizēto eksāmenu rezultāti mazākumtautību skolās, tos salīdzinot ar rezultātiem skolās ar latviešu mācību valodu. Pēdējo divu gadu centralizēto eksāmenu rezultāti liecina, ka veiktās izmaiņas mazākumtautību izglītības programmās saistībā ar mācību priekšmetu apguves valodu un valsts pārbaudes darbiem nav būtiski ietekmējušas skolēnu mācību sasniegumus. 2007./2008. mācību gads jau bija otrais gads, kad mazākumtautību skolu skolēni kārtoja eksāmenus atbilstoši 60/40 modelim. Tajā, salīdzinot ar 2006./2007. mācību gadu, centralizēto eksāmenu rezultāti atsevišķos priekšmetos ir pat labāki. Mazākumtautību skolu skolēni rezultāti tādos sarežģītos priekšmetos kā bioloģija, ķīmija, fizika un matemātika ir pat labāki kā skolās ar latviešu mācību valodu.

Viedokļa 132. - 133.punkts

Latvija vērs uzmanību, ka šobrīd nav mainījusies attieksme un būtiski samazināts finansējums mazākumtautību izglītības programmu īstenošanai un pedagogu sagatavošanai, kuri pasniedz mācību priekšmetus bilingvāli un latviešu valodā.

Valstī ir noteikts, ka visas vispārējās izglītības iestādes, t.sk. mazākumtautību izglītības iestādes, īsteno vienotas prasības, ko nosaka 2006.gada 19.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1027 „Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem” un 2008.gada 2.septembra Ministru kabineta Noteikumi Nr.715 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem”. Mazākumtautību izglītības iestādes ir tiesīgas īstenot savas izstrādātās izglītības programmas. Mācību līdzekļi tiek izdoti pēc vienotām prasībām, nodrošinot to tulkošanu arī krievu valodā. Arī pedagogu profesionālās meistarības pilnveide tiek nodrošināta visām mērķauditorijām t.sk. pedagogiem, kas īsteno mazākumtautības izglītības programmas. Piemēram, Izglītības satura un eksaminācijas centrs (turpmāk – ISEC) savas kompetences ietvaros 2007.gadā izglītoja 187 mazākumtautību izglītības iestāžu pedagogus 36 stundu apjomā, 2008.gadā 152 pedagogus 24 stundu apjomā. Starpkultūru izglītības pieejas metodika, kā arī saturs, kurš ir saistīts ar mazākumtautībām, ir iekļauts skolotāju tālākizglītības kursu saturā.

2009.gadā tiks īstenots Eiropas Sociālā fonda (turpmāk –fonds) finansēts projekts „Atbalsts valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai”. Projekts ir mērķtiecīgs turpinājums iepriekšējā fonda atbalstītajam „Latviešu valodas kā valsts valodas apguve vidējās izglītības pakāpē” projektam. Abi minētie projekti, kā arī valsts finansētie pedagogu tālākizglītības kursi paredz metodisko atbalstu pedagogiem, sagatavo mācību līdzekļus valsts valodas apguvei un mācību priekšmetu apguvei bilingvāli. Vienlaikus ir palielināts fakultatīvo nodarbību un interešu izglītības nodarbību skaits, iesakot tās izmantot mazākumtautību valodas apguvei, mākslinieciskās pašdarbības un etniskās piederības veicināšanai.

Viedokļa 134. punkts

Latvija īpaši atzinīgi vērtē palīdzību, ko sniedz Eiropas Savienības dalībvalstis un citas valstis starpvalstu līgumos noteiktajā sadarbības līmenī. Līdz ar to ir plašas iespējas piedalīties skolēnu un pedagogu savstarpējās apmaiņas programmās. Veiksmīga sadarbība, kā norādīts arī komitejas izteiktajā viedoklī, notiek ar Polijas Republiku un Vācijas Federatīvo Republiku. Vēlamies atzīmēt, ka izglītības iestādes veiksmīgi sadarbojas arī ar Lietuvas Republiku, Igaunijas Republiku, Ukrainu un Krievijas Federāciju, saņemot atbalstu mācību palīg līdzekļu (uzziņu literatūru, vārdnīcu, daiļliteratūras u.c.) nodrošinājumam. Valsts atbalsta šo ieguldījumu un nodrošina atbilstošu izglītības kvalitāti mazākumtautību skolās.

Viedokļa 135.punkts

ĪUMSILS ir veicis vairākus pasākumus, kas bija paredzēti Romu programmas rīcības plānā, lai veicinātu čigānu (romu) izglītību, kā arī nodrošinātu īpašas iespējas čigānu (romu) kopienas pārstāvjiem paaugstināt izglītības līmeni. Ir izstrādāta programma skolotāju palīgu - čigānu (romu) profesionālajai sagatavošanai, un sagatavoti 20 skolotāju palīgi čigānu (romu) darbam pirmsskolas un pamatzglītības iestāžu iekļaušajās klasēs, kurās kopā ar citu tautību bērniem mācās arī čigānu (romu) bērni. Tika noorganizēti informatīvie semināri un diskusijas Latvijas skolotājiem, kas māca klases ar čigānu (romu) bērniem, čigānu (romu) bērnu vecākiem par obligātās 5-6 gadīgo bērnu pirmsskolas sagatavošanas būtību.

Izglītības un zinātnes ministrija ir veikusi aptauju un datu analīzi par čigānu skolēnu mācību sasniegumiem. Ministrija ir rosinājusi pašvaldības atbalstīt skolotāju palīgu – čigānu iekļaušanu izglītības iestādēs, kurās mācās čigānu (romu) skolēni. Ministrija ir apkopojusi datus par čigānu skolēnu skaitu, kuri neiegūst obligāto pamatzglītību, par skolēnu skaitu, kuriem ir grūtības atsevišķu mācību priekšmetu apguvē. Norādām, ka veiksmīgi notiek čigānu (romu) skolēnu iekļaušana vispārējās izglītības iestādēs, 2007./2008.m.g. 51 % čigānu skolēnu mācījās mazākumtautību izglītības iestādēs, 49% čigānu skolēnu – izglītības iestādēs, kas īsteno izglītības programmas latviešu valodā.

Minoritāšu valodas mācīšana un izglītība minoritāšu valodā

Viedokļa 136.-137.punkts

Apstiprinām, ka izglītības iestādes izmanto piedāvātās iespējas īstenot izglītības programmas, kas paredz mācību valodu – latviešu un mazākumtautību – proporcionāli dažādu lietošanas sadalījumu mācību priekšmetu satura apguvei. Izglītības un zinātnes ministrijas licencēšanas komisijas dati liecina, ka 2007./2008.mācību gadā no vispārējās izglītības iestādēm, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmu, 5% ir licencējušas pamatzglītības mazākumtautību programmu, kurā mācību priekšmetu un stundu plāns veidots pēc 1.modeļa prasībām, 41,6 % izglītības iestāžu izvēlējušās 2.modeļa plānu, 34,8 % izglītības iestāžu īsteno 3.modeļa , kā arī 5,6% 4.modeļa mācību priekšmetu un stundu plānu, kā arī 13,5% izglītības iestāžu izvēlējušās īstenot savu, izglītības iestādes izveidotu mācību priekšmetu un stundu plānu. 2007./2008.m.g. 26 % skolēnu izvēlējās izglītības programmas mazākumtautību valodā.

Viedokļa 138.-140. punkts

Latvija vēlas atgādināt, ka izglītības reforma mazākumtautību skolās tiek ieviesta pakāpeniski, sākot ar 1995. gadu. 1996./1997. mācību gadā divi mācību priekšmeti pamatskolās un trīs mācību priekšmeti vidusskolās bija jāpasniedz latviešu valodā.

1999. gadā tika izstrādātas četras bilingvālās izglītības paraugprogrammas, no kurām katra mazākumtautību skola varēja izvēlēties vienu vai arī izstrādāt savu. To ieviešana bija pakāpeniska līdz 2002. gadam. Pēc pārejas perioda, sākot ar 2004. gada septembri to mācību priekšmetu skaits, kas mazākumtautību vidusskolas klasēs tiek pasniegti latviski, palielinājās no trīs līdz pieciem, kas ir 60% no kopējā mācību priekšmetu skaita. Šo mācību priekšmetu izvēle ir konkrētās mazākumtautību skolas ziņā. Līdz pat 40% no visiem mācību priekšmetiem joprojām tiek mācīti mazākumtautību valodās. Turklāt mācību priekšmetu, kas vidusskolās jāpasniedz latviski, skaits pieauga pakāpeniski, sākot ar 10. klasi 2004. gadā, 2005. gadā tas notika arī 11. klasē, un 2006. gadā - 12 klasē. Jau kopš Latviešu valodas apguves valsts aģentūras izveides 1995. gadā, minoritāšu skolu skolotājiem tiek piedāvāti gan latviešu valodas kursi, gan arī kursi bilingvālās izglītības metodikas apgūvē, kā arī izstrādāti attiecīgie metodiskie un mācību līdzekļi skolām latviešu un krievu valodās.

Izglītības reformas rezultātā latviešu valodas zināšanas līmenis nelatviešu jaunajā paaudzē ir ievērojami uzlabojies. Ja 1996. gadā 49% mazākumtautību jauniešu savas latviešu valodas zināšanas vērtēja kā labas, tad 2008. gadā šādu savu zināšanu novērtējumu snieguši jau 73% mazākumtautību jauniešu.

Turklāt ir pilnīgi nepamatots apgalvojums, ka mazākumtautību skolu beidzējiem ir jākārto rakstveida latviešu valodas prasmes pārbaude pilsonības iegūšanai. Saskaņā ar 2007. gada 29. maija Ministru kabineta noteikumiem Nr.353 „Noteikumi par Pilsonības likumā noteikto latviešu valodas prasmes un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta un Latvijas vēstures zināšanu pārbaudi”, pamatizglītības iestādes vai vidējās izglītības iestādes izlaiduma klases izglītojamā, kurš apgūst vai ir apguvis mazākumtautību izglītības programmu un vēlas naturalizētais, valodas prasmi pārbauda izglītības iestādes centralizētā latviešu valodas eksāmenā vai centralizētā latviešu valodas un literatūras eksāmenā saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto kārtību par centralizēto eksāmenu saturu un norises kārtību. Izglītojamā valodas prasmes atbilstību Pilsonības likumā noteiktajām prasībām apliecina centralizētajā eksāmenā saņemtais sertifikāts, kurā iegūtais valodas prasmes vērtējums atbilst A,B vai C līmenim.

Viedokļa 141. punkts

Demogrāfiskās situācijas dēļ visā valstī izglītojamo skaits samazinās, tādēļ katrai izglītības iestādei pārdomāti jāveido sava stratēģija un jāizvēlas, kādas izglītības programmas īstenot. Kritēriji un valsts vispārējās izglītības standarti ir identiski visām izglītības iestādēm. 2007.gadā pilsētu un rajonu pašvaldības likvidēja 10 vispārējās izglītības mācību iestādes, tai skaitā vienu mazākumtautību izglītības iestādi, reorganizēja 10 vispārējās izglītības mācību iestādes un nodibināja septiņas vispārējās izglītības mācību iestādes. 2008.gadā 2 mazākumtautību sākumskolas tika pārveidotas par pirmsskolas izglītības iestādēm, viena pamatskola, saglabājot mazākumtautību izglītības programmu, pievienota divplūsmu izglītības iestādei, savukārt likvidētas 8 izglītības iestādes ar latviešu mācībvalodas izglītības programmām.

Viedokļa 143. punkts

Latvija īstenojot mazākumtautību izglītības reforma pilnībā atbilst Konvencijā noteiktajiem kritērijiem un principiem šai jomā. Saskaņā ar Konvencijas Skaidrojošā memorandā un Konsultatīvās komitejas tematiskajos komentāros par izglītību sniegto Konvencijas 14. panta skaidrojumu: „*Alternatīvas, kas minētas šajā punktā – „iespējas apgūt minoritātes valodu vai iegūt izglītību šajā valodā” – neizslēdz viena otru. Kaut arī 14. panta 2. punkts neietver prasību Valsīm pildīt abus nosacījumus,*

šis formulējums nekavē Puses īstenot minoritātes valodas apgūšanu tāpat kā iegūt izglītību minoritātes valodā. Bilingvālā izglītība varētu būt viens no līdzekļiem šī nosacījuma objektīvai sasniegšanai. [...]”. Turklāt tajos arī noteikts, ka „*iespējas apgūt minoritātes valodu vai iegūt izglītību šajā valodā neietekmē oficiālās valodas apgūšanu vai izglītības iegūšanu šajā valodā. Patiesi, oficiālās valodas prasme ir sociālās vienotības un integrācijas faktors.*”

Valsts valodas apmācība

Viedokļa 144.-146. punkts

Latvija īsteno ilgstošu un konsekventu politiku, veicinot latviešu valodas kā valsts valodas apguvi. Ikgadējie sociolingvistiskie pētījumi liecina, ka šīs politikas rezultātā pieaug latviešu valodas zinātāju skaits, piemēram, 2008.gadā veiktais pētījums sniedz informāciju, ka 2007.gadā vairāk nekā 70% Latvijas iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 34 gadiem, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda, uzskata, ka labi zina latviešu valodu.

Latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas statuss ir noteikts Valsts valodas likumā, kas reglamentē valsts valodas lietošanu publiskajā sfērā. Savukārt Izglītības likuma normas nodrošina mazākumtautību valodas un kultūras saglabāšanu izglītības procesā. Atzīstot, ka valsts valodas nezināšana var apgrūtināt Latvijas iedzīvotājus iespējas cita starpā saņemt informāciju un pakalpojumus, valsts sniegusi nopietnu atbalstu valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai, kā arī kvalificētu pedagogu sagatavošanai, mācību grāmatu un metodisko materiālu izstrādei un publicēšanai., izmantojot gan valsts budžeta, gan Eiropas struktūrfondu, gan Eiropas Kopienas Ārējā palīdzības programmas līdzekļus.

Latvija atbalsta Komitejas atzinumu, ka nacionālo minoritāšu integrācijas sekmēšana Latvijas sabiedriski politiskajos procesos, darba tirgū un izglītības sistēmā ir cieši saistīta ar latviešu valodas apguves pieejamību no pirmsskolas līdz mūžizglītībai, un informē par darbības rezultātiem šajā jomā.

Kopš 2006.gada latviešu valodas kā otrās valodas kursus valodas prasmi pilnveidojuši 5192 skolotāji un skolēnu vecāki, kā arī medicīnas un pašvaldību darbinieki atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām valsts valodas prasībām. Līdztekus tam LVAVA nodrošina pieaugušo skolotāju profesionālo pilnveidi, organizējot metodikas kursus gan multiplikatoriem, gan kursu vadītājiem. Kopumā izglītoti 150 pedagogi.

LVAVA gatavo latviešu valodas kā otrās un kā svešvalodas mācību materiālus pieaugušajiem elektroniskajā vidē: Bēgļu fonda finansēts un LVAVA sadarbībā ar Datorzinību centru 2008.gadā sagatavots un izdots latviešu valodas apguves interaktīvs elektronisks materiāls zemākā prasmes līmeņa pirmajai pakāpei; 2009.gada pirmajā pusgadā būs nodrošināta brīva pieeja LVAVA izveidotajam elektroniskam interaktīvam latviešu valodas kā otrās un kā svešvalodas mācību resursam zemākajam valodas prasmes līmenim pieaugušajiem „Palīgā”.

Eiropas struktūrfondu finansētajā projektā Latviešu valodas kā valsts valodas apguve vidējās izglītības pakāpē (turpmāk – projekts) LVAVA nodrošinājusi pedagogu tālākizglītību, līdzās tradicionālajai kursu un semināru formai rīkojot radošās nometnes, labās pieredzes skolas, individuālās un grupu konsultācijas. Kopumā izglītoti 1169 pedagogi, konsultēti 2641 pedagogi. Projekta rezultātā LVAVA sagatavojusi un ieviesusi daudzveidīgus mācību un metodiskos materiālus gan skolotājiem, gan skolēniem: 7 metodikas līdzekļus DVD formātā skolotājiem ķīmijā, matemātikā, bioloģijā, vēsturē, ģeogrāfijā, fizikā, biznesa ekonomikas pamatos, 3 mācību filmas latviešu valodas un literatūras apguvei vidusskolā, 28 izdevumus skolotājiem un skolēniem bilingvālajā izglītībā un latviešu valodas un

literatūras apgūvē. Šie izdevumi izplatīti ieviešanas semināros un izdalīti visām mazākumtautību skolām Latvijā.

Turklāt, sākot no 2003. gada, latviešu valodas apguve katru gadu ir nodrošināta arī Latvijas Sabiedrības integrācijas fonda Valsts budžeta programmas Etniskās integrācijas programma „Latviešu valodas apguve pieaugušajiem” ietvaros. Kopš 2003. gada šīs programmas ietvaros piešķirtais finansējums ir 1 249 025 LVL, atbalstīto projektu skaits – 172, bet apmācīto cilvēku skaits – 17 214.

Privātā izglītība minoritāšu valodās

Viedokļa 148.-150. punkts

Attiecībā uz Komitejas sniegto informāciju, ka nācis klajā jauns likumprojekts par augstāko izglītību, kas paredz obligāti lietot latviešu valodu kā mācību valodu privātajās augstskolās, informējam, ka likumprojekts „Augstākās izglītības likums” neparedz regulēt jautājumu par augstākās izglītības programmas īstenošanas valodu tajās privātpersonu dibinātajās augstākās izglītības institūcijās, kuras nesāņem valsts budžeta finansējumu.

Savukārt, ja privātpersonu dibināta augstākās izglītības institūcija saņem valsts budžeta finansējumu, uz to attiecas noteikumi par valsts valodas lietojumu šīs augstākās izglītības institūcijas īstenotajās augstākās izglītības programmās. Valsts funkcija izglītības (tai skaitā augstākās izglītības) jomā ir ne tikai nodrošināt Latviju ar izglītotu un zinošu sabiedrību, bet arī veicināt valsts valodas saglabāšanu un attīstību, vienlaicīgi radot iespēju augstākās izglītības ieguvējiem pilnvērtīgi iekļauties Latvijas sabiedriskajā dzīvē un Latvijas darba tirgū. Turklāt, saskaņā ar likumprojekta „Augstākās izglītības likums” 6.panta otro daļu privātpersonu dibinātajās augstākās izglītības institūcijās, kuras saņem valsts budžeta finansējumu, ir iespējama augstākās izglītības programmu īstenošana arī citās valodās gadījumos, ja tās īsteno augstākās izglītības programmas:

1. kuru īstenošana svešvalodā ir nepieciešama augstākās izglītības programmas mērķa sasniegšanai – valodu un kultūru augstākās izglītības programmas, tai skaitā valodas skolotāju augstākās izglītības programmas;

2. kādā no Eiropas Savienības oficiālajām valodām Eiropas Savienības programmu un starptautiskajos līgumos paredzētās sadarbības ietvaros;

3. kādā no Eiropas Savienības oficiālajām valodām, pamatojoties uz līgumu par kopīgo augstākās izglītības programmu vai franšīzi ar ārvalsts augstākās izglītības institūciju;

4. kuras ir izstrādātas īstenošanai ārvalstīs vai ārzemniekiem un kuras īsteno kādā no Eiropas Savienības oficiālajām valodām.

No minētās tiesību normas izriet, ka noteiktos gadījumos privātpersonu dibinātajās augstākās izglītības institūcijās, kuras saņem valsts budžeta finansējumu, var tikt īstenotas augstākās izglītības programmas citās valodās, ne tikai valsts valodā.

Pie tam šā panta trešā daļa paredz, ka augstākās izglītības programmas, kura tiek īstenota valsts valodā, atsevišķas daļas augstākās izglītības institūcijas noteiktajā kārtībā var īstenot kādā no Eiropas Savienības oficiālajām valodām, ja tās īsteno vieslektori, viesdocenti, viesprofesori no ārvalstīm.

Konvencijas 15.pants

Institucionālais ietvars nacionālo minoritāšu dalībai sabiedriskajā dzīvē

Viedokļa 151.-153. punkts

Valsts ekonomiskās krīzes apstākļos, valdība ir lēmusi par ĪUMSILS likvidēšanu un funkciju nodošanu Bērnu un ģimenes lietu ministrijai. Taču jāuzsver, ka, lai gan

Sekretariāts kā atsevišķa institūcija tiks likvidēts, tā funkcijas, uzdevumi, uzsāktās programmas un projekti joprojām tiks pildīti, lai nodrošinātu arvien dziļāku sabiedrības integrācijas procesu valstī. Turklāt šobrīd par sabiedrības integrācijas jautājumiem atbildīgs būs nevis vairs „Sekretariāts”, bet gan „ministrija”, kam ir pastāvīgs mandāts Ministru kabineta lēmumu pieņemšanas procesā.

Viedokļa 154.punkts

2008. gada 22. decembrī Valsts Prezidents paziņoja par Mazākumtautību konsultatīvās padomes (MTKP) darbības atjaunošanu. Mazākumtautību konsultatīvās padomes darbības mērķis ir sekmēt dialogu par mazākumtautību etniskās, kultūras, valodas un reliģiskās identitātes jautājumiem, kā arī sniegt atbalstu mazākumtautību sociāli politiskās līdzdalības veicināšanā. Par MTKP priekšsēdētāju Valsts prezidents iecēla Latvijas Lietuviešu kopienas pārstāvi.

Š.g. 20. janvārī Valsts prezidents apstiprināja MTKP sastāvu. Tajā iekļauti Latvijā pārstāvēto dažādu etnisko grupu nacionālo kultūras biedrību un citu organizāciju pārstāvji. Pirmā MTKP sēde notika š.g. 23. janvārī. Turpmāk MTKP sēdes paredzētas reizi divos mēnešos.

Viedokļa 155.punkts

ĪUMSILS Mazākumtautību NVO Līdzdalības padomes uzdevums 2007. – 2008. gadā bija Sekretariāta konsultēšana, informēšana, analīzes veikšana, kā arī priekšlikumu izstrāde jautājumos, kas saistīti ar etnopolitiku un Latvijas mazākumtautību tiesībām. Mazākumtautību NVO Līdzdalības padome uzdevums bija atbalstīt Sekretariātu Konvencijas paredzēto saistību izpildes koordinācijas nodrošināšanā, Konvencijas ziņojuma sagatavošanā, ka arī dialoga veidošanā ar Eiropas Padomes Konsultatīvo komiteju.

2007. gadā notika divas mazākumtautību NVO Līdzdalības padomes sēdes. Pirmajā sēdē tika apspriests ziņojuma par Konvencijas izpildi teksts. Otrā Līdzdalības padomes sēde notika sadarbībā ar biedrību „Mazākumtautību programma „Zelta kamoliņš”” projekta „Dialogs par Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību” ietvaros.

Viedokļa 156.punkts

2005. gada 15. jūnijā tika parakstīts NVO un Ministru kabineta sadarbības memorands, kas ir kļuvis par jaunu dialoga formu starp valsti un NVO, dodot iespēju NVO iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesā valsts līmenī. Ir pieaudzis arī mazākumtautību NVO skaits, kas ir parakstījušas NVO un Ministru kabineta sadarbības memorandu, no sešām mazākumtautību/starpetniskajām NVO līdz 11 organizācijām.

Viedokļa 157. punkts

2003.gada 11.aprīlī tika dibināta Tautību un sabiedrības integrācijas konsultatīvā padome (turpmāk – Tautību padome), kas bija īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās (turpmāk – ministra) konsultatīva institūcija.

Tautību padomes funkcija bija ministra un Sekretariāta konsultēšana un informēšana jautājumos, kas saistīti ar etnopolitiku un sabiedrības integrāciju Latvijā, arī ar Latvijas mazākumtautību tiesībām. 2008.gadā notika 4 Tautību padomes sēdes, kurās piedalījās MT NVO, t.sk. reģionālās MT NVO, reģionālie mediji, reģionālās organizācijas un izglītības iestādes, valsts pārvaldes iestādes un akadēmiskais sektors.

Minoritāšu līdzdalība vēlēšanās institūcijās un līdzdalība valdības struktūrās un valsts pārvaldē

Viedokļa 159.punkts

Latvija norāda, ka gadījumā, kad persona ir ieguvusi Latvijas Republikas pilsonību, tiek prezumēts, ka tās valsts valodas prasme ir pietiekama, lai sekmīgi varētu izprast sabiedriskos procesus, tostarp, par vēlēšanu procesu sniegto informāciju, un pilsoniski līdzdarboties valsts un pašvaldību darbā.

Viedokļa 162. punkts

Valsts civildienests ir neatņemama valsts tiesiskās un politiskās iekārtas sastāvdaļa un tās pamatprincipu un pamatvērtību īstenotājs. Latvijas tiesiskās iekārtas pamatprincipus nosaka Latvijas Republikas Satversme. Saskaņā ar Satversmes 4. pantu, valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda. Līdz ar to latviešu valodai Latvijā ir piešķirts konstitucionāls statuss. Savukārt, Satversmes 104. pantā ir noteikts, ka ikvienam ir tiesības vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi latviešu valodā. Valsts valodas likuma 8. panta pirmā daļa paredz, ka valsts un pašvaldību iestādēs lietvedībā un dokumentos lietojama valsts valoda. Šo prasību izpilde netiks nodrošināta, ja Latvija piemēros atvieglotus noteikumus valsts valodas līmenim tiem valsts civildienesta ierēdņu kandidātiem, kas pieder pie nacionālajām minoritātēm. Turklāt par valsts civildienesta ierēdņiem var būt tikai Latvijas pilsonis, kura valsts valodas prasmei ir jābūt pietiekamai, lai varētu līdzdarboties valsts darbā.

Sociālā un ekonomiskā līdzdalība. Saikne starp prasību pēc valsts valodas prasmes un pieeju nodarbinātībai

Viedokļa 164., 166. punkts

Par valodas prasību pamatojumu profesijās, skatīt, 39. un 162. punktu. Par valsts valodas apmācību, skatīt 54. punktu un 144.-146. punktus.

Viedokļa 167.punkts

Skatīt arī 40.-43.punktu.

Saskaņā ar 2002. gada 27. decembra Ministru kabineta noteikumu Nr.583 „Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūras nolikums” 1.punktu Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūra (turpmāk tekstā – Aģentūra) ir Veselības ministrijas pārraudzībā esoša valsts iestāde, kas izveidota, lai īstenotu valsts politiku veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšanā un administrētu valsts obligātās veselības apdrošināšanas finanšu līdzekļus. Aģentūra nepiedalās veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanā. Veselības aprūpes pakalpojumus personām sniedz atbilstoši normatīvajiem aktiem sertificētas ārstniecības personas saskaņā ar medicīniskām indikācijām. Savukārt, Aģentūra norēķinās par tiem veselības aprūpes pakalpojumiem, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem tiek sniegti par valsts budžeta līdzekļiem, veic samaksu normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā par ambulatorajai ārstniecībai paredzētajām zālēm, medicīniskajām ierīcēm un precēm, kā arī uzrauga, lai ārstniecības iestādes, kas ir noslēgušas līgumu ar Aģentūru par valsts apmaksātu veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu, ievērotu normatīvos aktus. Tāpat Aģentūras pienākums ir nodrošināt, lai normatīvajos aktos paredzētajām iedzīvotāju kategorijām tiktu nodrošināt vienlīdzīgas iespējas saņemt normatīvajos aktos paredzēto no valsts budžeta līdzekļiem apmaksājamo veselības aprūpes pakalpojumu apjomu.

Aģentūra kā valsts pārvaldes iestāde darbojas sabiedrības interesēs. Gadījumos, kad tā ar vienpusēju lēmumu (respektīvi, bez privātpersonas piekrišanas) piešķir personai tiesības vai uzliek pienākumus, tai jārikojas saskaņā ar Administratīvā procesa likumu. Līdz ar to, pieņemot lēmumus attiecībā uz atsevišķām personām, Aģentūra ievēro vispārējos tiesību principus un Administratīvā procesa likumā noteiktos principus, tai skaitā tiesiskuma principu, kas paredz, ka iestādei ir jārikojas atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, tai noteikto pilnvaru ietvaros, un vienlīdzības principu, kas paredz, ka, pastāvot vienādiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, iestāde pieņem vienādus lēmumus neatkarīgi no personu dzimuma, vecuma, rases, ādas krāsas, valodas, reliģiskās pārliecības, politiskajiem vai citiem uzskatiem, sociālās izcelšanās, tautības, izglītības, sociālā un mantiskā stāvokļa, nodarbošanās veida un citiem apstākļiem. Minētie tiesību principi nodrošina personām lēmumus, kas pieņemti bez jebkādas diskriminācijas.

Kas attiecas uz konkrēto gadījumu, kas norādīts Konsultatīvās komitejas viedoklī, Latvija paskaidro, ka Aģentūra 2008. gada 28. janvārī saņēma Latvijas Republikas Tiesībsarga vēstuli ar lūgumu pārbaudīt lietas apstākļus par zāļu kompensēšanu no valsts budžeta līdzekļiem diviem romu tautības pārstāvjiem. Atbildot uz minēto lūgumu, Aģentūra 2008. gada 13. februārī nosūtīja savu skaidrojumu, kurā izskaidroja zāļu kompensēšanas kārtību, kā arī paskaidroja, ka konkrēto personu tiesību aizskārumu no ārstniecības iestāžu un aptieku puses Aģentūrai nav iespējams izvērtēt sakarā ar to, ka tai pieejamā informācija ir ierobežota.

Aģentūra nav saņēmusi sūdzības no personām par to, ka tās tiktu diskriminētas no Aģentūras, ārstniecības iestāžu vai aptieku puses, balstoties uz šo personu tautību.

Pamatojoties uz minēto, informējam, ka Aģentūra, ievērojot Latvijas Republikā spēkā esošos normatīvos aktus, nav tiesīga liegt vai atļaut personām saņemt veselības aprūpes pakalpojumus vai saņemt kompensāciju par ārstēšanā izmantojamām zālēm. Aģentūra atbilstoši savai kompetencei ir tiesīga kontrolēt un iespēju robežās novērst ārstniecības iestāžu un aptieku prettiesiskās darbības, kas vērstas pret personām, liedzot tām saņemt normatīvajos aktos paredzētos no valsts budžeta līdzekļiem apmaksājamus veselības aprūpes pakalpojumus vai saņemt kompensāciju no valsts budžeta līdzekļiem par ārstēšanā izmantotajām zālēm, kā to paredz normatīvie akti. Savukārt, ārstniecības iestādes un aptiekas nav tiesīgas pieļaut nevienlīdzīgu attieksmi pret personām neatkarīgi no tautības.

Nepilsoņu, kas sevi identificē ar nacionālo minoritāti, sabiedriskā līdzdalība

Viedokļa 168.-171. punkts

Kā Latvija jau norādīja savos komentāros par Konsultatīvās komitejas viedokļa 46.-50. punktiem, Konsultatīvās komitejas nostāja, ka nepilsoņiem būtu jāpiešķir ne tikai tiesības vēlēties pašvaldību līmenī, bet arī tiesības tikt ievēlētiem ir pretrunā starptautisko tiesību principiem. Šāda prakse nav sastopama nevienā valstī.

Pēc neatkarības atgūšanas 1991. gadā Latvija atjaunoja savu pilsoņu kopumu, kāds tas pastāvēja pirms 1940. gada, piemērojot valsts kontinuitātes principu. Šo pieeju atbalstījusi gan Venēcijas komisijas, gan arī EP Parlamentārā Asambleja, Latvijai iestājoties EP (skat., 20. punktu).

Latvijas integrācijas politikas mērķis ir veicināt naturalizāciju un palielināt Latvijas pilsoņu ar pilnām tiesībām skaitu, nevis nepilsoņu ar daudzām tiesībām skaitu. Pašvaldību vēlēšanu tiesību piešķiršana nepilsoņiem negatīvi ietekmētu valsts īstenoto integrācijas politiku un mazinātu nepilsoņu vēlmi naturalizēties un tādējādi arī integrēties.

Viedokļa 172.punkts

Pastāvošie ierobežojumi attiecībā uz tiesībām pildīt valsts dienestu vai ieņemt amatus, kas saistīti ar valsts drošību, ir saskaņā gan ar starptautiski tiesisko regulējumu šajā jomā, gan arī ar citu valstu praksi.

Konvencijas 17.pants

Pārrobežu kontaktu veidošana un uzturēšana

Viedokļa 174.-176. punkts

Latvijas nepilsoņi bez vīzas var ceļot Šengenas telpas ietvaros (tai skaitā uz valstīm, kuras nav Eiropas Savienības dalībvalstis - Īslandi un Norvēģiju). Saskaņā ar Eiropas Savienības Padomes regulu 1932/2006, ar ko grozīta regula 539/2001, Latvijas nepilsoņi bez vīzas var ceļot arī uz citām Eiropas Savienības dalībvalstīm, kas nav Šengenas Līguma dalībvalstis (Bulgārija, Kipra, Rumānija). Latvijas nepilsoņi bez vīzas nevar ceļot uz Apvienoto Karalisti, jo regulā 1932/2006 (preambulas 11.punkts) minēts, ka regula 539/2001 un attiecīgi arī 2006. gada 21. decembrī pieņemtā regula 1932/2006 nav saistoša Apvienotajai Karalistei un Īrijai. Ievērojot to, ka regula ir saistoša Latvijai saskaņā ar Eiropas Kopienų dibināšanas līgumu, nevar tikt risināts jautājums par kādu divpusēju līgumu slēgšanu ar minētajām valstīm.

Tām personām, kas pieder pie nacionālās minoritātes, un ir Latvijas pilsoņi, tiek piemērots tāds pats vīzu režīms kā pārējiem Latvijas pilsoņiem.

Skatīt arī 89.punktu.

Divpusējā sadarbība nacionālo minoritāšu aizsardzības jomā

Viedokļa 178.punkts

Latvija ir aktīvi iesaistījusies, lai nodrošinātu atvieglotus noteikumus robežas šķērsošanai pierobežas iedzīvotājiem. Ņemot vērā, ka Latvija ir Šengenas zonas dalībvalsts un tādā veidā tiek nodrošināta brīva kustība uz robežām starp Šengenas dalībvalstīm, tajā skaitā Lietuvu un Igauniju, par atvieglotiem noteikumiem robežas šķērsošanai pierobežas iedzīvotājiem Latvija vienojas ar Baltkrievijas Republiku un Krievijas Federāciju. Latvijas Republikas un Baltkrievijas Republikas nolīgums par vienkāršotu robežu šķērsošanas kārtību pierobežas iedzīvotājiem tika noslēgts jau 1994. gadā. Jāatzīmē, ka kopš Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai nolīgums ir spēkā tiktāl, ciktāl tas nav pretrunā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šobrīd Latvija ir sarunu procesā ar Baltkrieviju par jauna, mūsdienu situācijai atbilstoša līguma noslēgšanu. Līgums par atvieglotu robežas šķērsošanu šobrīd tiek skaņots arī ar starp Latviju un Krievijas Federāciju.